

Na temelju članka 31. Stavka 3. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 150/2011, 119/14 i 93/16), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj _____ godine donijela

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se Deveto izvješće Republike Hrvatske o primjeni Europske socijalne povelje, za razdoblje od 01. siječnja 2010. godine do 31. prosinca 2013. godine, o poduzetim mjerama za ostvarivanje usvojenih odredbi Europske socijalne povelje, u tekstu koji je dostavilo Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava aktom klase: 910-04/14-06/01, urbroja: 524-08/2-17-22, od 12. travnja 2017. godine.
2. Zadužuje se Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava da, putem Ministarstva vanjskih i europskih poslova, dostavi Vijeću Europe Izvješće iz točke 1. ovog Zaključka.

Klasa:
Urbroj:

Zagreb,

PREDSJEDNIK

mr.sc. Andrej Plenković

OBRAZLOŽENJE

Na temelju odredbe članka 21. Europske socijalne povelje i članka 6. Dodatnog protokola Europskoj socijalnoj povelji (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 15/02), postoji obveza podnošenja izvješća o mjerama koje se poduzimaju u svrhu primjene prihvaćenih odredbi Europske socijalne povelje i Dodatnog protokola, koje podnose Vlade država članica Vijeća Europe.

Sukladno navedenom, Republika Hrvatska je obvezna podnijeti Deveto izvješće za razdoblje od 01. siječnja 2010. do 31. prosinca 2013. godine.

Spomenuto Izvješće se odnosi na primjenu članka 7. (Pravo djece i mladeži na zaštitu), članka 8. (Pravo zaposlenica na zaštitu majčinstva) članka 16. (Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu) i članak 17. (Pravo djece i mladeži na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu) Europske socijalne povelje.

Slijedom navedenog, predlaže se Vladi Republike Hrvatske prihvaćanje Devetog izvješća o primjeni Europske socijalne povelje u Republici Hrvatskoj, koje je izradilo Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava nadležno za međuresornu koordinaciju te izradu godišnjih izvješća o primjeni Europske socijalne povelje u Republici Hrvatskoj.

PRIJEDLOG

Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava

**9. izvješće Republike Hrvatske o primjeni Europske socijalne povelje za razdoblje od 1. siječnja
2010. do 31. prosinca 2013. (članci 7., 8., 16., i 17.)**

IZVJEŠĆE O PRIMJENI EUROPSKE SOCIJALNE POVELJE

Izvješće koje podnosi Republika Hrvatska temeljem članka 21. Europske socijalne povelje, o mjerama koje se poduzimaju u svrhu primjene prihvaćenih odredaba Europske socijalne povelje čija je isprava o ratifikaciji ili odobrenju položena 26. veljače 2003. godine, obuhvaća razdoblje od 01. siječnja 2010. do 31. prosinca 2013. godine i odnosi se na članke 7., 8., 16. i 17. Povelje.

U skladu sa člankom 23. Povelje, primjerci ovog izvješća dostavljeni su:

- *Savezu samostalnih sindikata Hrvatske,*
- *Nezavisnim hrvatskim sindikatima,*
- *Hrvatskoj udruzi radničkih sindikata,*
- *Matici hrvatskih sindikata,*
- *Hrvatskoj udruzi poslodavaca.*

Sadržaj

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

ODREDBE EUROPSKE SOCIJALNE POVELJE 1961.

Članak 7. - Pravo djece i mladeži na zaštitu	
Članak 7. stavak 1.....	6
Članak 7. stavak 3 i 4.....	19
Članak 7. stavak 5.....	19
Članak 7. stavak 9.....	20
Članak 7. stavak 10.....	20
Članak 8. - Pravo pravo zaposlenica na zaštitu majčinstva	21
Članak 8. stavak 2.....	22
Članak 8. stavak 3.....	22
Članak 8. stavak 4.....	24
Članak 16. - Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu	24
Članak 17. - Pravo djece i mladeži na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu	33
Članak 17. stavak 1.....	34

Zakonodavstvo Republike Hrvatske

Pravo djece, obitelji i migranata u Republici Hrvatskoj regulirano je Ustavom Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 41/01 - pročišćeni tekst i 55/01 - ispravak pročišćenog teksta) te zakonskim i podzakonskim aktima.

Zakoni

- Ustav Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj: 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10)
- Zakon o radu („Narodne novine“ broj: 149/09, 61/11, 82/12, 73/13)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, broj: 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13)
- Obiteljski zakon („Narodne novine“, broj 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13)
- Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“, broj 80/13)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave („Narodne novine“ broj 148/13)
- Kazneni zakon („Narodne novine“, broj 110/97, 12/11, 144/12)
- Zakon o strukovnom obrazovanju („Narodne novine“, broj 30/09)
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, broj 116/03, 137/09, 14/10, 60/10)
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine“, broj 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11)
- Prekršajni zakon („Narodne novine“, broj 107/07, 39/13, 157/13)
- Zakon o sudovima za mladež („Narodne novine“, broj 111/97, 27/98, 12/02, 84/11, 143/12, 148/13)
- Zakon o udomiteljstvu („Narodne novine“, broj 90/11 i 78/12)
- Zakon o Državnom inspektoratu („Narodne novine“ broj 116/08, 123/08, 49/11)
- Zakon o mirovinskom osiguranju („Narodne novine“ broj 102/98, 71/99, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07, 35/08, 40/10, 121/10, 130/10 - pročišćeni tekst, 61/11, 114/11)
- Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“ broj 150/08, 94/09, 153/09, 71/10, 139/10, 49/11, 80/13)
- Zakon o zaštiti na radu („Narodne novine“ broj 59/96, 94/96, 114/03, 100/04, 86/08, 116/08, 75/09, 143/12)
- Zakon o minimalnoj plaći („Narodne novine“ broj 67/08, 39/13)
- Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12 i 143/12, 56/13, 145/13)
- Zakon o sustavu državne uprave („Narodne novine“, broj 150/11)
- Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Narodne novine“, broj 12/13)
- Zakon o strancima („Narodne novine“, broj 130/11, 74/13)
- Zakon o ustanovama („Narodne novine“, broj 73/93, 29/97, 47/99, 35/08)
- Zakon o općem upravnom postupku („Narodne novine“, broj 47/09)
- Zakon o dadiljama („Narodne novine“, broj 37/13)
- Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama („Narodne novine“, broj 85/08, 110/08, 34/11, 54/13)
- Zakon o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2013. godinu („Narodne novine“, broj 139/12)
- Zakon o doplatku za djecu („Narodne novine“, broj 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12)
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 61/11)
- Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje („Narodne novine“, broj 153/09)

Pravilnici

- Pravilnik o poslovima na kojima maloljetnik može raditi i o aktivnostima u kojima smije sudjelovati („Narodne novine“, broj 62/10)
- Pravilnik o obavljanju djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju („Narodne novine“, broj 39/09)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima („Narodne novine“ broj 66/10, 37/11)
- Pravilnik o načinu izvršavanja odgojnih mjera posebne obveze, upućivanje u disciplinski centar, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u odgojnu ustanovu i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu („Narodne novine“, broj 141/11, 21/12)

I. ČLANAK 7. - PRAVO DJECE I MLADEŽI NA ZAŠTITU

Članak 7. stavak 1. - petnaest godina kao najniža životna dob za zapošljavanje

a) U odnosu na sudjelovanje djece u umjetničkim, scenskim, promidžbenim i sličnim aktivnostima, *Zakonom o radu* („Narodne novine“ broj: 149/09, 61/11, 82/12, 73/13) nisu propisana pravila o sudjelovanju djece u kulturnim, umjetničkim, promidžbenim i sličnim aktivnostima. Nije propisan sustav nadzora nad poslodavcima u provedbi tih aktivnosti i izdavanje odobrenja od strane inspektora rada.

Pravilnikom o poslovima na kojima maloljetnik može raditi i o aktivnostima u kojima smije sudjelovati (Narodne novine, broj 62/10) bilo je propisano da osoba mlađa od petnaest godina ili osoba s petnaest i starija od petnaest, a mlađa od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, smije uz prethodno odobrenje inspektora rada, uz naplatu, sudjelovati u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, na način, u opsegu i na poslovima koji ne ugrožavaju njezino zdravlje, sigurnost, ćudoređe, školovanje ili razvoj, da ukupno razdoblje trajanja aktivnosti, dnevno i tjedno trajanje aktivnosti te odmori za vrijeme trajanja tih aktivnosti ne smiju ugrožavati zdravlje, ćudoređe, školovanje ili razvoj maloljetnika te ne smiju biti nepovoljniji od prava koja su u propisima o radu za maloljetnike propisana odgovarajućim odredbama o radnom vremenu, stanci, dnevnom i tjednom odmoru. Za obavljanje tih aktivnosti inspektor rada je do sada izdavao prethodno odobrenje na zahtjev zakonskog zastupnika maloljetnika, a primjerak odobrenja dostavljao je i nadležnom centru za socijalnu skrb.

Zaključno, nedostaju razrađena pravila o sudjelovanju djece u umjetničkim ili sličnim aktivnostima, primjerice, pravila o vrstama predstava i aktivnostima u kojima smiju sudjelovati djeca ovisno o njihovoj dobi i vremenu održavanja, pravila o sigurnosti djece na sceni, obveznom odmoru, prijevozu, prehrani i pratnji odrasle osobe. Nedostaju i pravila o tome koliko sati dnevno i tjedno djeca mogu sudjelovati u tim aktivnostima te odredbe o izdavanju odobrenja za sudjelovanje u tim aktivnostima i nadzoru nad tim aktivnostima.

b) Prema odredbi članka 68. stavka 1. Zakona o radu maloljetnik ne smije raditi duže od osam sati tijekom razdoblja od dvadeset četiri sata.

Navedenom odredbom pruža se zakonska zaštita maloljetnika kao posebno osjetljive skupine radnika.

Naime, duži rad izaziva i veće napore i umor kod radnika. Ograničenjem maksimalnog radnog vremena maloljetnika nastoji se u najvećoj mogućoj mjeri smanjiti negativan utjecaj radnog opterećenja na njegov psihofizički razvoj. Iz istih razloga odredbom članka 65. stavak 5. Zakona o radu zabranjen je prekovremeni rad maloljetnika.

Tako proizlazi nemogućnost rada maloljetnika u preraspodijeljenom radnom vremenu dužem od osam sati a koje po svojoj definiciji podrazumijeva kraća i duža razdoblja od punog radnog vremena.

Novi Zakon o radu nema izričitih odredbi da maloljetnik može raditi samo osam sati *dnevno*, kao što je to bilo propisano ranije važećim Zakonom o radu, već je propisano da dijete ne smije raditi duže od osam sati tijekom razdoblja od dvadeset četiri sata. Isto tako novi Zakon o radu ne predviđa odredbu o tome da se raspored punog radnog vremena ne smije utvrditi duže od osam sati dnevno.

Novim Zakonom o radu nije zabranjen rad maloljetnika u preraspodijeljenom radnom vremenu koji bi trajao duže od osam sati dnevno.

O nadzoru rada djece u kući i ovlastima inspektora rada nemamo informacija, niti u propisima nalazimo odredbe o ovakvoj vrsti nadzora.

Vezano za primjenu odredbi čl. 17. st. 1. Zakona o radu („Narodne novine“ broj 149/09., 61/11., 82/12. i 73/13., nastavno: ZR) kojom je utvrđeno da se ne smije zaposliti osoba mlađa od petnaest godina ili osoba s petnaest i starija od petnaest, a mlađa od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, navodimo da se ova najniža dob primjenjuje na sve kategorije rada, uključujući i rad u poljoprivredi, kao i na poslove posluge te na rad koji se obavlja u obiteljskim poduzećima.

Odredbama čl. 7. st. 1. Pravilnika o poslovima na kojima maloljetnik može raditi i o aktivnostima u kojima smije sudjelovati („Narodne novine“ broj 62/10., nastavno: Pravilnik), donesenog u skladu s odredbama čl. 19. st. 4. ZR-a, predviđeno je i da osoba mlađa od petnaest godina ili osoba s petnaest i starija od petnaest, a mlađa od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, na izričiti zahtjev njezinog zakonskog zastupnika i uz prethodno odobrenje inspektora rada, iznimno smije uz naplatu sudjelovati u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, na način, u opsegu i na poslovima koji ne ugrožavaju njezino zdravlje, sigurnost, čudoređe, školovanje ili razvoj.

Stavak 2. članka 17. ZR-a govori o utvrđivanju više minimalne dopuštene dobi zapošljavanja na određenim poslovima koji se smatraju opasni ili štetnim za zdravlje.

Zakon o zaštiti na radu člankom 38. stavkom 2. propisuje da je zabranjeno obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada, osim maloljetnika koji je završio stručno srednjoškolsko obrazovanje za te poslove i koji ispunjava ostale propisane uvjete.

2010. godina

U razdoblju od 01. siječnja 2010. godine do 31. prosinca 2010. godine inspektori rada u području radnih odnosa svih područnih jedinica Državnog inspektorata, postupajući u okviru svoje nadležnosti, obavili su ukupno 15.776 nadzora nad provedbom propisa iz područja rada i zapošljavanja. Od navedenog broja nadzora u 26 nadzora otkrivene su nezakonitosti počinjene u odnosu na 27 maloljetnika, i to postojanje osnovane sumnje da je počinjeno ukupno 55 povreda prekršajno sankcioniranih odredaba Zakona o radu („Narodne novine“ br. 137/04. – pročišćeni tekst i 68/05. – Odluka US RH, nastavno: stari ZR), ZR-a, Zakona o Državnom inspektoratu („Narodne novine“ br. 116/08., 123/08. i 49/11., nastavno: ZDI), Zakona o strancima („Narodne novine“ br. 79/07. i 36/09., nastavno: ZS), Zakona o mirovinskom osiguranju („Narodne novine“ br. 102/98., 71/99., 127/00., 59/01., 109/01., 147/02., 117/03., 30/04., 177/04., 92/05., 79/07., 35/08., 40/10., 121/10. i 130/10. – pročišćeni tekst, 61/11. i 114/11., nastavno: ZMO) i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“ br. 150/08., 94/09., 153/09., 71/10. i 139/10. i 49/11., nastavno: ZZO), koje se odnose na rad i zapošljavanje maloljetnika. Najviše nezakonitosti počinjenih u odnosu na maloljetnike utvrđeno je u djelatnosti ugostiteljstva, no povrede propisa iz područja rada i zapošljavanja počinjene na štetu maloljetnika utvrđivane su i u drugim djelatnostima (trgovini, pekarstvu, turizmu, graditeljstvu i obrtničko-uslužnim djelatnostima). Maloljetnici su radili na poslovima konobara, pomoćnog kuhara, pomoćnog pekara, prodavača, pomoćnog građevinskog radnika te sudjelovali u izvođenju kazališne predstave.

Neposrednim opažanjem, temeljem informacija dobivenih od zatečenih maloljetnika odnosno njihovih zakonskih zastupnika (roditelja), iskaza drugih radnika i poslodavaca, uvidom u radno-pravnu dokumentaciju maloljetnih radnika, evidencije o zaposlenim radnicima i drugu poslovnu dokumentaciju, inspektori rada u području radnih odnosa su u navedenom razdoblju utvrdili sljedeće povrede propisa iz područja radnih odnosa počinjene u odnosu na maloljetnike:

- neuručivanje maloljetnim radnicima pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu u slučaju kad ugovor o radu nije bio sklopljen u pisanom obliku, što je protivno odredbama čl. 16. st. 3. starog ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- omogućavanje naplatnog sudjelovanja dvije maloljetne osobe mlađe od petnaest godina u kazališnoj predstavi bez prethodnog odobrenja inspektora rada, što je protivno odredbama čl. 21. st. 2. starog ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 5. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da je jedan maloljetnik radio prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 41. st. 5. starog ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 17. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan maloljetnik radio kod poslodavca noću tj. između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana u industriji, odnosno između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana izvan industrije, što je protivno odredbama čl. 62. starog ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 27. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac s maloljetnikom sklopio ugovor o radu koji ne sadrži sve uglavke propisane odredbom čl. 13. ZR-a, kažnjivo po čl. 292. st. 1. toč. 4. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac zaposlio maloljetnika bez pisanog odobrenja njegova zakonskog zastupnika, što je protivno čl. 18. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac maloljetniku uskratio pravo na tjedni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 54. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 13. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da jedan poslodavac maloljetniku nije omogućio korištenje godišnjeg odmora u dijelovima pod uvjetima propisanim odredbama čl. 62. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 14. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da dva poslodavca ne vode evidenciju o radnicima i o radnom vremenu ili istu ne vode na propisan način, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima („Narodne novine“ broj 66/10.), što je kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. ZR-a – 2 prekršaja,
- da tri poslodavca nisu prije početka rada maloljetnicima uručili pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu, što su bili dužni budući da ugovori nisu bili sklopljeni u pisanom obliku, što je protivno odredbi čl. 12. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 3 prekršaja,
- da je jedan poslodavac zaposlio osobu mlađu od petnaest godina ili osobu s petnaest i stariju od petnaest, a mlađu od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, što je protivno odredbi čl. 17. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 5. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac prije utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zaposlio maloljetnika na poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, što je protivno odredbi čl. 19. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 8. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac zahtijevao od maloljetnika da radi duže od punog radnog vremena (prekovremeni rad) veći broj sati od zakonom određenog najdužeg trajanja takvog rada, što je protivno odredbama čl. 45. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 19. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da jedan poslodavac nije u propisanom roku obavijestio inspektora rada o prekovremenom radu maloljetnika o kojem ga je bio dužan obavijestiti u skladu s odredbi čl. 45. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 21. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je ukupno sedam poslodavaca zahtijevalo od 8 maloljetnika da rade prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 45. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 23. i st. 2. i 3. toga Zakona – 7 prekršaja,
- da je petnaest maloljetnika radilo kod ukupno petnaest poslodavaca noću, tj. u vremenu između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana (u industriji), odnosno izvan industrije u vremenu između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana, što je protivno odredbama čl. 49. st. 1. i 2. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 36. i st. 2. i 3. toga Zakona – 15 prekršaja,

- da jedan poslodavac nije osigurao da se noćni rad maloljetnika obavlja pod nadzorom punoljetne osobe, što je protivno odredbama čl. 49. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 37. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da jedan poslodavac nije maloljetniku u propisanom roku dostavio obračun iz kojeg je vidljivo kako je utvrđen iznos plaće, što je protivno odredbi čl. 85. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 50. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da četiri poslodavca nisu prijavila ukupno četiri maloljetnika na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada, što je protivno odredbama čl. 4. ZDI-a, kažnjivo po čl. 66. st. 1., 2. i 3. ZDI-a – 4 prekršaja,
- da su dva poslodavca u odnosu na dva maloljetnika neuredno vodila evidenciju o plaćama, što je protivno čl. 11. u svezi čl. 12. Zakona o evidencijama u oblasti rada („Narodne novine“ br. 34/91. i 26/93.), kažnjivo po čl. 57., odnosno po čl. 59. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da su dva poslodavca za dva maloljetnika podnijela prijavu nadležnom tijelu mirovinskog osiguranja po proteku zakonskog roka od 15 dana utvrđenog odredbama čl. 101. st. 1. i st. 2. ZMO-a, kažnjivo po čl. 168. st. 1. i 2. ZMO-a – 2 prekršaja,
- da su dva poslodavca za dva maloljetnika podnijela prijavu nadležnom tijelu zdravstvenog osiguranja po proteku zakonskog roka od 15 dana utvrđenog odredbama čl. 104. st. 2. ZZO-a, kažnjivo po čl. 126. st. 1. i 2. ZZO-a – 2 prekršaja,
- da je jedan poslodavac zaposlio maloljetnog stranca bez radne dozvole, što je protivno odredbi čl. 114. st. 1. ZS-a, kažnjivo po čl. 207. st. 1. toč. 1. i st. 2. ZS-a – 1 prekršaj,
- da je jedan maloljetnik stranac radio bez radne dozvole, što je protivno odredbi čl. 114. st. 1. ZS-a, kažnjivo po čl. 205. st. 1. toč. 1. ZS-a – 1 prekršaj.

Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje da su postupili protivno navedenim prekršajno sankcioniranim odredbama zakona, čime bi bila ostvarena bitna obilježja navedenih djela prekršaja, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca nadležnim prekršajnim sudovima, u skladu s odredbama čl. 47. st. 1. ZDI-a i čl. 111. st. 1. Prekršajnog zakona („Narodne novine“ br. 107/07) podneseno je ukupno 27 optužnih prijedloga.

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama ZR-a, napominjemo da prekršaji iz čl. 292. ZR-a spadaju u grupu „lakših prekršaja“, za koje je u st. 1. toga čl. ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 10.000,00 do 30.000,00 kuna (toč. 1. do 8.), st. 2. novčana kazna od 1.000,00 do 3.000,00 kuna za prekršaj iz st. 1., toga čl. ZR-a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da će se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na maloljetnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko. Djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 293. ZR-a spadaju u grupu „težih prekršaja“, za koja je u st. 1. toga čl. ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 31.000,00 do 60.000,00 kuna (toč. 1. do 55.), st. 2. novčana kazna od 4.000,00 do 6.000,00 kuna za prekršaje iz st. 1. toga čl. novog ZR-a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da će se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na maloljetnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko. Djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 294. novog ZR-a spadaju u grupu „najtežih prekršaja“, za koja je u st. 1. toga čl. novog ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 61.000,00 do 100.000,00 kuna (toč. 1. do 60.), st. 2. novčana kazna od 7.000,00 do 10.000,00 kuna za prekršaje iz st. 1. toga čl. ZR-a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da će se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na maloljetnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko.

Osim podnošenja optužnih prijedloga nadležnim prekršajnim sudovima protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca, inspektori rada u području radnih odnosa su u slučajevima kada je to materijalnim propisom propisano donosili i određene upravne mjere. Uvidom u izvješća svih područnih jedinica Državnog inspektorata, utvrđeno je da su u izvješćem obuhvaćenom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa donijeli ukupno 14 rješenja na temelju odredaba ZR-a, i to:

- 1 rješenje o zabrani rada maloljetnika mlađeg od petnaest godina,
- 1 rješenje o zabrani rada maloljetnika bez prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova,
- 3 rješenja o zabrani određivanja prekovremenog rada maloljetnicima,
- 10 rješenja o zabrani određivanja noćnog rada maloljetnicima.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje maloljetnika, u skladu s odredbama čl. 58. ZDI-a inspektori su u 2 slučaja usmenim rješenjima u zapisniku poslodavcima zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnim objektu, odnosno prostoru, dok ne otklone nedostatke u poslovanju, u najkraćem trajanju od 30 dana, budući su utvrdili da su kod tih poslodavaca tijekom nadzora maloljetnici obavljali poslove koji s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, a poslodavci s njima nisu sklopili ugovor o radu, niti su im uručili pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu prije početka rada, odnosno nisu ih prijavili na obvezno mirovinsko ili obvezno zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada ili na odgovarajuće radno vrijeme.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje maloljetnika - stranca koji je radio bez radne dozvole, u skladu s čl. 199. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. ZS-a inspektor je u jednom slučaju usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu zabranio obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnim objektu-prostoru u trajanju od 30 dana, koja mjera je izvršena pečaćenjem nadziranog poslovnog objekta.

U skladu s odredbama čl. 32. st. 1. ZDI-a, u slučajevima kada inspektori nisu bili ovlašteni postupati o uočenim nepravilnostima izvijestili su druga nadležna tijela državne uprave. U navedenom razdoblju upućeno je ukupno 38 obavijesti, i to 13 obavijesti Poreznoj upravi Ministarstva financija, 13 obavijesti mjesno nadležnim centrima za socijalnu skrb i 12 obavijesti Pravobraniteljici za djecu.

U razdoblju od 01. siječnja 2010. godine do 31. prosinca 2010. godine inspektori rada u području zaštite na radu svih područnih jedinica Državnog inspektorata postupajući u okviru svoje nadležnosti su obavili ukupno 9.457 nadzora nad provedbom propisa iz područja zaštite na radu. Od navedenog broja nadzora u 115 nadzora inspektori rada su zatekli ukupno 250 maloljetnika (190 maloljetnika i 60 maloljetnica).

Inspektori rada su kod 5 poslodavaca utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- kod dva poslodavca je utvrđeno da poslodavci ne posjeduju procjenu opasnosti za radna mjesta, što je protivno odredbi čl. 18. st. 1. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08. i 75/09.; dalje u tekstu: ZZR), i da poslodavci nisu organizirali i osigurali pružanje prve pomoći radnicima za slučaj ozljede na radu ili iznenadne bolesti u skladu s odredbama članka 62. ZZR-a,
- kod tri poslodavca je utvrđeno da poslodavci nisu maloljetnicima osigurali odgovarajuća zaštitna sredstva, što je suprotno odredbama čl. 43. ZZR-a, i to: na pomoćnim poslovima pri postavljanju klima uređaja, na poslovima električara kod popravka broda i na poslovima kuhara,
- kod jednog poslodavca je utvrđeno da nije na propisani način obavio ispitivanja strojeva i uređaja s povećanim opasnostima, što je suprotno odredbi čl. 52. st. 1. i st. 2. ZZR-a,
- kod tri poslodavca je došlo do teških ozljeda maloljetnika i to: jedan maloljetni radnik se teško ozlijedio pri padu sa prozora (obavljanje poslova postavljanja klima uređaja), jedan maloljetni učenik na obavljanju prakse za konobara se teško ozlijedio kada se porezao na čašu, a jedan maloljetni naučnik se teško ozlijedio električnom ručnom bušilicom pri izvođenju radne operacije na način protivan pravilima zaštite na radu.

Slijedom utvrđenog činjeničnog stanja za navedene slučajeve, a temeljem odredbi čl. 102. ZZR-a, inspektori rada za zaštitu na radu su donijeli 3 rješenja kojima su naredili poslodavcima udaljavanje maloljetnika sa poslova pri kojima ne koriste propisana osobna zaštitna sredstva i rješenja kojima je naređeno otklanjanje utvrđenih nepravilnosti..

Protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavca podneseno je 5 optužnih prijedloga za ukupno 8 počinjenih prekršaja, zbog osnovane sumnje da su počinili djelo prekršaja opisano i kažnjivo po odredbi čl. 108. i čl. 110. ZZR-a, jednu kaznenu prijavu i dvije obavijesti drugim nadležnim tijelima za uočene nepravilnosti za koje nisu ovlašteni postupati, u skladu s odredbama članka 32. ZDI-a.

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 108. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. tih odredbi utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 40.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te u st. 3. u slučaju ponavljanja prekršaja kazniti će se poslodavac i odgovorna osoba pravne osobe novčanom kaznom u dvostrukom iznosu. Za djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 110. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. ove odredbe utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 20.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 3.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te u st. 3. u slučaju ponavljanja prekršaja kazniti će se poslodavac i odgovorna osoba pravne osobe novčanom kaznom u dvostrukom iznosu.

2011. godina

U razdoblju od 1. siječnja 2011. godine do 31. prosinca 2011. godine inspektori rada u području radnih odnosa svih područnih jedinica Državnog inspektorata, postupajući u okviru svoje nadležnosti, obavili su ukupno 17.970 nadzora nad provedbom propisa iz područja rada i zapošljavanja. Od navedenog broja nadzora u 30 nadzora otkrivene su nezakonitosti počinjene u odnosu na 32 maloljetnika, i to postojanje osnovane sumnje da je počinjeno ukupno 66 povreda prekršajno sankcioniranih odredaba ZR-a, ZDI-a, ZS-a, ZMO-a, ZZO-a i Zakona o minimalnoj plaći („Narodne novine“ br. 67/08., dalje u tekstu: ZMP), koje se odnose na rad i zapošljavanje maloljetnika. Najviše nezakonitosti počinjenih u odnosu na maloljetnike utvrđeno je u djelatnosti ugostiteljstva, no povrede propisa iz područja rada i zapošljavanja počinjene na štetu maloljetnika utvrđivane su i u trgovini, pekarstvu, turizmu, graditeljstvu i obrtničko-uslužnim djelatnostima. Maloljetnici su radili na poslovima konobara, pomoćnog kuhara, pomoćnog pekara, prodavača, pomoćnog građevinskog radnika, pomoćnim poslovima u poljoprivredi te na poslovima čišćenja.

Neposrednim opažanjem, temeljem informacija dobivenih od zatečenih maloljetnika, odnosno njihovih zakonskih zastupnika (roditelja), iskaza drugih radnika i poslodavaca, uvidom u radno-pravnu dokumentaciju maloljetnih radnika, evidencije o zaposlenim radnicima i drugu poslovnu dokumentaciju, inspektori su u obavljenim inspekcijskim nadzorima utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- da su dva poslodavca s maloljetnikom sklopila ugovor o radu koji ne sadrži sve uglavke propisane odredbom čl. 13. ZR-a, kažnjivo po čl. 292. st. 1. toč. 4. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da je šest poslodavaca zaposlilo maloljetnika bez pisanog odobrenja njegova zakonskog zastupnika, što je protivno čl. 18. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 6 prekršaja,
- da su dva poslodavca maloljetniku uskratila pravo na dnevni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 53. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 12. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da su dva poslodavca maloljetniku uskratila pravo na tjedni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 54. novog ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 13. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,

- da dva poslodavca ne vode evidenciju o radnicima, uključujući i maloljetne radnike, i o radnom vremenu ili istu ne vode na propisan način, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima („Narodne novine“ broj 66/10.), što je kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. ZR-a – 2 prekršaja,
- da deset poslodavaca nije prije početka rada maloljetnicima uručilo pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu, što su bili dužni budući da ugovori nisu bili sklopljeni u pisanom obliku, što je protivno odredbi čl. 12. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 10 prekršaja,
- da jedan poslodavac nije maloljetnom radniku dostavio primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje u propisanom roku, što je protivno odredbi čl. 12. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac zaposlio osobu mlađu od petnaest godina ili osobu s petnaest i stariju od petnaest, a mlađu od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, što je protivno odredbi čl. 17. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 5. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je jedan poslodavac zaposlio maloljetnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovu sigurnost, zdravlje, ćudoređe ili razvoj, što je protivno odredbi čl. 19. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 7. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da su tri poslodavca prije utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zaposlila maloljetnika na poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, što je protivno odredbi čl. 19. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 8. i st. 2. i 3. toga Zakona – 3 prekršaja,
- da je jedan poslodavac zahtijevao od maloljetnika da radi duže od punog radnog vremena (prekovremeni rad) veći broj sati od zakonom određenog najdužeg trajanja takvog rada, što je protivno odredbama čl. 45. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 19. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da dva poslodavca nisu u propisanom roku obavijestili inspektora rada o prekovremenom radu maloljetnika o kojem su ga bili dužni obavijestiti u skladu s odredbi čl. 45. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 21. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da su četiri poslodavca zahtijevala od 4 maloljetnika da rade prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 45. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 23. i st. 2. i 3. toga Zakona – 4 prekršaja,
- da su dva poslodavca utvrdila maloljetniku raspored radnog vremena duži od osam sati dnevno, što je protivno odredbama čl. 46. st. 6. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 28. i st. 2. i 3. toga Zakona – 2 prekršaja,
- da je dvanaest maloljetnika radilo kod ukupno dvanaest poslodavaca noću, tj. u vremenu između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana (u industriji), odnosno izvan industrije u vremenu između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana, što je protivno odredbama čl. 49. st. 1. i 2. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 36. i st. 2. i 3. toga Zakona – 12 prekršaja,
- da jedan poslodavac nije maloljetniku u propisanom roku dostavio obračun dugovane, a neisplaćene plaće, što je protivno odredbi čl. 85. st. 2. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 51. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da devet poslodavaca nije prijavilo ukupno devet maloljetnika na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada, što je protivno odredbama čl. 4. ZDI-a, kažnjivo po čl. 66. st. 1., 2. i 3. ZDI-a – 9 prekršaja,
- da su dva poslodavca za dva maloljetnika podnijela prijavu nadležnom tijelu mirovinskog osiguranja po proteku zakonskog roka od 8 dana utvrđenog odredbama čl. 101. st. 1. i st. 2. ZMO-a, kažnjivo po čl. 168. st. 1. i 2. ZMO-a – 2 prekršaja,
- da je jedan poslodavac za maloljetnika podnio prijavu nadležnom tijelu zdravstvenog osiguranja po proteku zakonskog roka od 8 dana utvrđenog odredbama čl. 104. st. 2. ZZO-a, kažnjivo po čl. 126. st. 1. i 2. ZZO-a – 1 prekršaj,

- da je jedan poslodavac zaposlio maloljetnog stranca bez radne dozvole, što je protivno odredbi čl. 114. st. 1. ZS-a, kažnjivo po čl. 207. st. 1. toč. 1. i st. 2. ZS-a – 1 prekršaj,
- da jedan poslodavac nije maloljetniku isplatio minimalnu plaću, što je protivno odredbama čl. 3. ZMP-a, kažnjivo po čl. 7. st. 1. i 2. ZMP-a – 1 prekršaj.

Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje da su postupili protivno navedenim prekršajno sankcioniranim odredbama zakona, čime bi bila ostvarena bitna obilježja navedenih djela prekršaja, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca nadležnim prekršajnim sudovima, u skladu s odredbama čl. 47. st. 1. ZDI-a i čl. 111. st. 1. Prekršajnog zakona („Narodne novine“ br. 107/07.) podneseno je ukupno 30 optužnih prijedloga.

Osim podnošenja optužnih prijedloga nadležnim prekršajnim sudovima protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca, inspektori rada u području radnih odnosa su u slučajevima kada je to materijalnim propisom propisano donosili i određene upravne mjere. Uvidom u izvješća svih područnih jedinica Državnog inspektorata, utvrđeno je da su u izvješćem obuhvaćenom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa donijeli ukupno 13 rješenja na temelju odredaba ZR-a, i to:

- 1 rješenje o zabrani rada maloljetnika mlađeg od petnaest godina,
- 2 rješenje o zabrani rada maloljetnika bez prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova,
- 2 rješenja o zabrani određivanja prekovremenog rada maloljetnicima,
- 8 rješenja o zabrani određivanja noćnog rada maloljetnicima.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje maloljetnika, u skladu s odredbama čl. 58. ZDI-a inspektori su u 6 slučajeva usmenim rješenjima u zapisniku poslodavcima zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom objektu, odnosno prostoru, dok ne otklone nedostatke u poslovanju, u najkraćem trajanju od 30 dana, budući su utvrdili da su kod tih poslodavaca tijekom nadzora maloljetnici obavljali poslove koji s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, a poslodavci s njima nisu sklopili ugovor o radu, niti su im uručili pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu prije početka rada, odnosno nisu ih prijavili na obvezno mirovinsko ili obvezno zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada ili na odgovarajuće radno vrijeme.

U skladu s odredbama čl. 32. st. 1. ZDI-a, u slučajevima kada inspektori nisu bili ovlašteni postupati o uočenim nepravilnostima izvijestili su druga nadležna tijela državne uprave. U navedenom razdoblju upućene su ukupno 34 obavijesti, i to 13 obavijesti Poreznoj upravi Ministarstva financija, 11 obavijesti mjesno nadležnim centrima za socijalnu skrb, 6 obavijesti Pravobraniteljici za djecu, te po jednu obavijest Ministarstvu unutarnjih poslova, Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje i Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje.

U razdoblju od 1. siječnja 2011. godine do 31. prosinca 2011. godine inspektori rada u području zaštite na radu svih područnih jedinica Državnog inspektorata postupajući u okviru svoje nadležnosti su obavili ukupno 9.486 nadzora nad provedbom propisa iz područja zaštite na radu. Od ukupnoga broja nadzora, inspektori rada su u 103 nadzora zatekli ukupno 158 maloljetnika (128 maloljetnika i 30 maloljetnica).

U obavljenim inspekcijskim nadzorima inspektori su utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- Poslodavac nema izrađenu procjenu opasnosti za radna mjesta, što je protivno odredbi čl. 18. st. 1. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08. i 75/09.; dalje u tekstu: ZZR),
- Poslodavac je rasporedio maloljetnike na obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada što je protivno odredbi članka 40. ZZR-a,

- Poslodavac nije maloljetnicima osigurao odgovarajuća osobna zaštitna sredstva, što je protivno odredbama čl. 43. ZZR-a, i to na obavljanju poslova pekara i automehaničara,
- Poslodavac nije obavio ispitivanje radnog okoliša u radnim prostorijama, što je protivno odredbama čl. 50. ZZR-a,
- Poslodavac nije na propisani način obavio ispitivanja strojeva i uređaja s povećanim opasnostima što je protivno odredbi članka 52. st.1 i st.2. ZZR-a.
- Poslodavac nije organizirao i osigurao pružanje prve pomoći radnicima za slučaj ozljede na radu ili iznenadne bolesti u skladu s odredbama čl. 62. st.1. i st.2. ZZR-a.

Jedan maloljetni učenik na obavljanju prakse se teško ozlijedio kod obavljanja poslova pranja staklenih čaša.

Slijedom utvrđenoga činjeničnoga stanja, a temeljem odredbi čl. 102. ZZR-a, inspektori rada su donijeli 2 rješenja kojima su naredili poslodavcima udaljavanje maloljetnika sa obavljanja poslova s posebnim uvjetima rada. Protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavca podneseno je 10 optužnih prijedloga za ukupno 17 počinjenih prekršaja, zbog osnovane sumnje da su počinili djelo prekršaja opisano i kažnjivo po odredbi čl. 108., čl.109. i čl. 110. ZZR-a. Uz to, podnijeli su četiri obavijesti drugim nadležnim tijelima za uočene nepravilnosti za koje nisu ovlašteni postupati, u skladu s odredbama članka 32. ZDI-a.

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 108. i 109. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. tih odredbi utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 40.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te u st. 3. u slučaju ponavljanja prekršaja kazniti će se poslodavac i odgovorna osoba pravne osobe novčanom kaznom u dvostrukom iznosu. Za djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 110. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. ove odredbe utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 20.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 3.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi, te u st. 3. u slučaju ponavljanja prekršaja kazniti će se poslodavac i odgovorna osoba pravne osobe novčanom kaznom u dvostrukom iznosu.

Zakonom o izmjenama Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/95., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08., 75/09) koji je stupio na snagu 15. 12. 2012. godine, „Narodne novine“ br. 143/12) usklađene su odredbe s aktima Europske unije, odnosno Direktivom Vijeća 92/85/EEZ, od 19. listopada 1992., o provođenju mjera za poboljšanje sigurnosti i zdravlja trudnih radnica koje su nedavno rodile ili doje na radnom mjestu.

2012. godina

U razdoblju od 1. siječnja 2012. godine do 31. prosinca 2012. godine inspektori rada u području radnih odnosa svih područnih jedinica Državnog inspektorata, postupajući u okviru svoje nadležnosti, obavili su ukupno 15.649 nadzora nad provedbom propisa iz područja rada i zapošljavanja. Od navedenog broja nadzora u 15 nadzora otkrivene su nezakonitosti počinjene u odnosu na 16 maloljetnika, i to postojanje osnovane sumnje da su počinjene ukupno 42 povrede prekršajno sankcioniranih odredaba ZR-a, ZDI-a i ZMP-a koje se odnose na rad i zapošljavanje maloljetnika. Najviše nezakonitosti počinjenih u odnosu na maloljetnike utvrđeno je u djelatnosti ugostiteljstva, no povrede propisa iz područja rada i zapošljavanja počinjene na štetu maloljetnika utvrđivane su i u trgovini, pekarstvu i turizmu. Maloljetnici su radili na poslovima konobara, pomoćnog kuhara, pomoćnog pekara, prodavača, na pomoćnim poslovima na recepciji te na pomoćnim poslovima u šumarstvu.

Neposrednim opažanjem, temeljem informacija dobivenih od zatečenih maloljetnika, odnosno njihovih zakonskih zastupnika (roditelja), iskaza drugih radnika i poslodavaca, uvidom u radno-pravnu dokumentaciju maloljetnih radnika, evidencije o zaposlenim radnicima i drugu poslovnu

dokumentaciju, inspektori su u obavljenim inspekcijskim nadzorima utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- da su tri poslodavca zaposlila maloljetnika bez pisanog odobrenja njegova zakonskog zastupnika, što je protivno čl. 18. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 3 prekršaja,

- da je jedan poslodavac maloljetniku uskratio pravo na dnevni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 53. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 12. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,

- da je pet poslodavaca maloljetniku uskratilo pravo na tjedni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 54. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 13. i st. 2. i 3. toga Zakona – 5 prekršaja,

- da tri poslodavca ne vode evidenciju o radnicima, uključujući i maloljetne radnike, i o radnom vremenu ili istu ne vode na propisan način, u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima („Narodne novine“ broj 37/11), što je kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. ZR-a – 3 prekršaja,

- da pet poslodavaca nije prije početka rada maloljetnicima uručilo pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu, što su bili dužni budući da ugovori nisu bili sklopljeni u pisanom obliku, što je protivno odredbi čl. 12. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 5 prekršaja,

- da je jedan poslodavac zaposlio osobu mlađu od petnaest godina ili osobu s petnaest i stariju od petnaest, a mlađu od osamnaest godina koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, što je protivno odredbi čl. 17. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 5. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,

- da je jedan poslodavac zaposlio maloljetnika na poslovima koji mogu ugroziti njegovu sigurnost, zdravlje, ćudoređe ili razvoj, što je protivno odredbi čl. 19. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 7. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,

- da je pet poslodavaca zahtijevalo od 5 maloljetnika da rade prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 45. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 23. i st. 2. i 3. toga Zakona – 5 prekršaja,

- da je jedan poslodavac utvrdio maloljetniku raspored radnog vremena duži od osam sati dnevno, što je protivno odredbama čl. 46. st. 6. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 28. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,

- da je jedan poslodavac maloljetnom radniku naredio rad u preraspodijeljenom radnom vremenu koji bi trajao duže od osam sati dnevno, što je protivno odredbama čl. 47. st. 10. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 32. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,

- da je deset maloljetnika radilo kod ukupno deset poslodavaca noću, tj. u vremenu između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana (u industriji), odnosno izvan industrije u vremenu između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana, što je protivno odredbama čl. 49. st. 1. i 2. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 36. i st. 2. i 3. toga Zakona – 10 prekršaja,

- da jedan poslodavac nije inspektoru omogućio obavljanje nadzora dostavljanjem potrebnih podataka i dokumentacije vezane uz rad maloljetnika, što je protivno odredbama čl. 30. ZDI-a, kažnjivo po čl. 61. st. 1. i 2. ZDI-a – 1 prekršaj,

- da četiri poslodavca nisu prijavila ukupno četiri maloljetnika na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada, što je protivno odredbama čl. 4. ZDI-a, kažnjivo po čl. 66. st. 1., 2. i 3. ZDI-a – 4 prekršaja,

- da jedan poslodavac nije maloljetniku isplatio minimalnu plaću, što je protivno odredbama čl. 3. ZMP-a, kažnjivo po čl. 7. st. 1. i 2. ZMP-a – 1 prekršaj.

Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje da su postupili protivno navedenim prekršajno sankcioniranim odredbama zakona, čime bi bila ostvarena bitna obilježja navedenih djela prekršaja, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca nadležnim prekršajnim sudovima, u skladu s

odredbama čl. 47. st. 1. ZDI-a i čl. 111. st. 1. Prekršajnog zakona („Narodne novine“ br. 107/07.), podneseno je ukupno 15 optužnih prijedloga.

Osim podnošenja optužnih prijedloga nadležnim prekršajnim sudovima protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca, inspektori rada u području radnih odnosa su u slučajevima kada je to materijalnim propisom propisano donosili i određene upravne mjere. Uvidom u izvješća svih područnih jedinica Državnog inspektorata, utvrđeno je da su u izvješćem obuhvaćenom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa donijeli ukupno 11 rješenja na temelju odredaba ZR-a, i to:

- 4 rješenja o zabrani određivanja prekovremenog rada maloljetnicima,
- 7 rješenja o zabrani određivanja noćnog rada maloljetnicima.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje maloljetnika, u skladu s odredbama čl. 58. ZDI-a inspektori su u 2 slučaja usmenim rješenjima u zapisniku poslodavcima zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom objektu, odnosno prostoru, dok ne otklone nedostatke u poslovanju, u najkraćem trajanju od 30 dana, budući su utvrdili da su kod tih poslodavaca tijekom nadzora maloljetnici obavljali poslove koji s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, a poslodavci s njima nisu sklopili ugovor o radu, niti su im uručili pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu prije početka rada, odnosno nisu ih prijavili na obvezno mirovinsko ili obvezno zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada ili na odgovarajuće radno vrijeme.

U skladu s odredbama čl. 32. st. 1. ZDI-a, u slučajevima kada inspektori nisu bili ovlašteni postupati o uočenim nepravilnostima izvijestili su druga nadležna tijela državne uprave. U navedenom razdoblju upućena je ukupno 31 obavijest, i to 7 obavijesti Poreznoj upravi Ministarstva financija, 12 obavijesti mjesno nadležnim centrima za socijalnu skrb i 12 obavijesti Pravobraniteljici za djecu.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2012. godine inspektori rada u području zaštite na radu svih područnih jedinica Državnog inspektorata postupajući u okviru svoje nadležnosti su obavili ukupno 9.413 nadzora nad provedbom propisa iz područja zaštite na radu. Od ukupnoga broja nadzora, inspektori rada su u 99 nadzora zatekli ukupno 189 maloljetnika (174 maloljetnika i 15 maloljetnica).

U obavljenim inspeksijskim nadzorima inspektori su utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- kod jednoga poslodavca je utvrđeno da nije ustrojio samostalnu stručnu službu za zaštitu na radu, što je protivno odredbi čl. 21. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08, 75/09 i 143/12; dalje u tekstu: ZZR),
- kod jednoga poslodavca je utvrđeno da poslodavac nije osposobio radnika za rad na siguran način, što je protivno odredbi čl. 27. ZZR-a,
- poslodavac je rasporedio maloljetnog radnika na obavljanje poslova rukovanja viličarom, što su poslovi s posebnim uvjetima rada, a protivno je odredbi članka 40. ZZR-a,
- poslodavac nije maloljetnicima osigurao odgovarajuća osobna zaštitna sredstva, što je protivno odredbama čl. 43. ZZR-a,
- poslodavac nije na propisani način obavio ispitivanja strojeva i uređaja s povećanim opasnostima, što je protivno odredbi članka 52. st.1 i st. 2. ZZR-a,
- poslodavac nije na gradilištu čuvao propisanu dokumentaciju, što je protivno odredbama čl. 58. ZZR-a,
- poslodavac nije organizirao i osigurao pružanje prve pomoći radnicima za slučaj ozljede na radu ili iznenadne bolesti u skladu s odredbama čl. 62. st.1. i st.2. ZZR-a,
- kod jednoga poslodavca je utvrđeno da ne vodi knjigu nadzora, što je protivno odredbi čl. 75. ZZR-a.

Smrtno je stradao jedan maloljetni učenik na praksi, četiri maloljetna učenika na praksi (3m+1ž) su teško ozlijeđena i lakše je ozlijeđen jedan maloljetni radnik, kako slijedi:

- kod jednoga poslodavca smrtno je stradao maloljetni učenik na praksi tijekom obavljanja poslova na popravku hidrauličke podizne platforme,
- kod jednoga poslodavca je maloljetnik zadobio prijelom kažiprsta desne ruke prilikom obavljanja poslova na CNC stroju,
- kod jednoga poslodavca maloljetniku su amputirana dva prsta desne šake prilikom izravnavanja žice na stolnoj bušilici,
- kod jednoga poslodavca je maloljetni učenik kod obavljanje prenošenja čeličnih cijevi zadobio prijelom desne šake,
- kod jednoga poslodavca maloljetnica je zadobila prijelom nožnog prsta desne noge tijekom prijelaza preko valjaka uređaja za ispitivanje kočionog sustava vozila,
- kod jednoga poslodavca je maloljetni radnik zadobio lakšu ozljedu na radu u vidu opekline desne šake kada je rukom dohvatio produžni kabel.

Inspektor rada je temeljem odredbe čl. 47. ZDI-a i čl. 204. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12 i 143/12) podnio kaznenu prijavu Državnom odvjetništvu protiv tri osobe, zbog osnovane sumnje da su počinili kazneno djelo iz čl. 266. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07 i 152/08). Poslodavac i odgovorne osobe poslodavca su nedovoljnom pozornošću obavljali nadzor nad učenikom na praksi i pri tome nisu organizirali, pripremili i skrbili da se popravak hidraulične podizne platforme obavlja na način da nije moguće ući u opasni prostor ili da su tehničkim mjerama spriječili nekontrolirano podizanje hidraulične platforme.

Nadalje, slijedom utvrđenoga činjeničnoga stanja, a temeljem odredbi čl. 102. ZZR-a, inspektori rada su donijeli 2 rješenja kojima su naredili poslodavcima udaljavanje maloljetnika sa obavljanja poslova s posebnim uvjetima rada i rješenje kojim je poslodavcu naređeno da udalji učenike na praksi dok im ne osigura osobna zaštitna sredstva i da ta sredstva ispravno koriste. Protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavca podneseno je 10 optužnih prijedloga za ukupno 13 počinjenih prekršaja, zbog osnovane sumnje da su počinili djelo prekršaja opisano i kažnjivo po odredbi čl. 108., čl. 109., čl. 110. i čl. 111. ZZR-a. Uz to, podnijeli su pet obavijesti drugim nadležnim tijelima za uočene nepravilnosti za koje nisu ovlašteni postupati, u skladu s odredbama članka 32. ZDI-a.

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 108. i 109. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. tih odredbi utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 40.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi. Za djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 110. i čl. 111. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. ove odredbe utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 20.000,00 kuna, u st. 2. novčana kazna od 3.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi.

2013. godina

U razdoblju od 1. siječnja 2013. godine do 31. prosinca 2013. godine inspektori rada u području radnih odnosa svih područnih jedinica Državnog inspektorata, postupajući u okviru svoje nadležnosti, obavili su ukupno 14.143 nadzora nad provedbom propisa iz područja rada i zapošljavanja. Od navedenog broja nadzora u 15 nadzora otkrivene su nezakonitosti počinjene u odnosu na 20 maloljetnika, i to postojanje osnovane sumnje da su počinjene ukupno 33 povrede prekršajno sankcioniranih odredaba ZR-a i ZDI-a koje se odnose na rad i zapošljavanje maloljetnika. Najviše nezakonitosti počinjenih u odnosu na maloljetnike utvrđeno je u djelatnosti ugostiteljstva, no povrede propisa iz područja rada i zapošljavanja počinjene na štetu maloljetnika utvrđivane su i u trgovini, pekarstvu i turizmu. Maloljetnici su radili na poslovima konobara, pomoćnog kuhara, pomoćnog pekara, prodavača, na pomoćnim poslovima u šumarstvu, pomoćnim poslovima u stolariji, poslovima turističkog tehničara te na poslovima frizera.

Neposrednim opažanjem, temeljem informacija dobivenih od zatečenih maloljetnika, odnosno njihovih zakonskih zastupnika (roditelja), iskaza drugih radnika i poslodavaca, uvidom u radno-pravnu dokumentaciju maloljetnih radnika, evidencije o zaposlenim radnicima i drugu poslovnu dokumentaciju, inspektori su u obavljenim inspekcijskim nadzorima utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

- da je jedan poslodavac maloljetniku uskratio pravo na dnevni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 53. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 12. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je pet poslodavaca maloljetniku uskratilo pravo na tjedni odmor na način i pod uvjetima propisanim odredbama čl. 54. ZR-a, kažnjivo po čl. 293. st. 1. toč. 13. i st. 2. i 3. toga Zakona – 5 prekršaja,
- da sedam poslodavaca nije prije početka rada maloljetnicima uručilo pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu, što su bili dužni budući da ugovori nisu bili sklopljeni u pisanom obliku, što je protivno odredbi čl. 12. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. toga Zakona – 7 prekršaja,
- da je jedan poslodavac prije utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zaposlio maloljetnika na poslovima na kojima može raditi samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti, što je protivno odredbi čl. 19. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 8. i st. 2. i 3. toga Zakona – 1 prekršaj,
- da je pet poslodavaca zahtijevalo od 6 maloljetnika da rade prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 45. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 23. i st. 2. i 3. toga Zakona – 5 prekršaja,
- da je devet maloljetnika radilo kod ukupno osam poslodavaca noću, tj. u vremenu između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana (u industriji), odnosno izvan industrije u vremenu između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana, što je protivno odredbama čl. 49. st. 1. i 2. ZR-a, kažnjivo po čl. 294. st. 1. toč. 36. i st. 2. i 3. toga Zakona – 8 prekršaja,
- da šest poslodavaca nije prijavilo ukupno devet maloljetnika na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada, što je protivno odredbama čl. 4. ZDI-a, kažnjivo po čl. 66. st. 1., 2. i 3. ZDI-a – 6 prekršaja.

Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje da su postupili protivno navedenim prekršajno sankcioniranim odredbama zakona, čime bi bila ostvarena bitna obilježja navedenih djela prekršaja, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca nadležnim prekršajnim sudovima, u skladu s odredbama čl. 47. st. 1. ZDI-a i čl. 111. st. 1. Prekršajnog zakona („Narodne novine“ br. 107/07., 39/13. i 157/13.) podneseno je ukupno 16 optužnih prijedloga.

Osim podnošenja optužnih prijedloga nadležnim prekršajnim sudovima protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca, inspektori rada u području radnih odnosa su u slučajevima kada je to materijalnim propisom propisano donosili i određene upravne mjere. Uvidom u izvješća svih područnih jedinica Državnog inspektorata, utvrđeno je da su u izvješćem obuhvaćenom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa donijeli ukupno 13 rješenja na temelju odredaba ZR-a, i to:

- 4 rješenja o zabrani određivanja prekovremenog rada maloljetnicima,
- 8 rješenja o zabrani određivanja noćnog rada maloljetnicima
- 1 rješenje o zabrani rada maloljetnika na poslovima koje obavlja bez prethodno utvrđene zdravstvene sposobnosti za njihovo obavljanje.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje maloljetnika, u skladu s odredbama čl. 58. ZDI-a inspektori su u 4 slučaja usmenim rješenjima u zapisniku poslodavcima zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom objektu, odnosno prostoru, dok ne otklone nedostatke u poslovanju, u najkraćem trajanju od 30 dana, budući su utvrdili da su kod tih poslodavaca tijekom nadzora maloljetnici obavljali poslove koji s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, a poslodavci s njima nisu sklopili ugovor o radu, niti su im uručili pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu prije početka rada, odnosno nisu ih prijavili

na obvezno mirovinsko ili obvezno zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada ili na odgovarajuće radno vrijeme.

U skladu s odredbama čl. 32. st. 1. ZDI-a, u slučajevima kada inspektori nisu bili ovlašteni postupati o uočenim nepravilnostima izvijestili su druga nadležna tijela državne uprave. U navedenom razdoblju upućeno je ukupno 30 obavijesti, i to 7 obavijesti Poreznoj upravi Ministarstva financija, 12 obavijesti mjesno nadležnim centrima za socijalnu skrb, 8 obavijesti Pravobraniteljici za djecu te po jedna obavijest Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje i Hrvatskom zavodu za zapošljavanje.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2013. godine inspektori rada u području zaštite na radu Državnog inspektorata, postupajući u okviru svoje nadležnosti, obavili su ukupno 9.387 nadzora nad provedbom propisa iz područja zaštite na radu. Od ukupnoga broja nadzora, inspektori rada su u 39 nadzora zatekli ukupno 53 maloljetnika (37 maloljetnika i 16 maloljetnica).

U obavljenim inspekcijskim nadzorima utvrđeno je postojanje osnovanih sumnji da su počinjene sljedeće nezakonitosti:

- poslodavac (u djelatnosti popravak i instaliranje strojeva i opreme) je dozvolio maloljetnom naučniku samostalno obavljanje poslova strojobravarstva, što su poslovi s posebnim uvjetima rada, a protivno odredbi čl. 37. st. 2. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/96., 94/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08, 75/09 i 143/12; dalje u tekstu: ZZR),
- poslodavac (u djelatnosti popravak motornih vozila i motocikala) nije osigurao odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu maloljetnom naučniku na poslovima automehaničara, što je protivno odredbi čl. 43. st. 1. ZZR-a, te nije čuvao propisanu dokumentaciju, što je protivno odredbi čl. 74. st. 2. istog Zakona.

Obavljeni su inspekcijski nadzori povodom ozljeda na radu za dvoje maloljetnika, i to:

- kod poslodavca u djelatnosti popravka i instaliranja strojeva i opreme jedan je maloljetni naučnik zadobio težu ozljedu palca lijeve ruke na obavljanju poslova strojobravarstva,
- kod poslodavca u djelatnosti smještaja na obavljanju poslova prodavača je maloljetna naučnica zadobila lakšu ozljedu lijeve šake prilikom obavljanja poslova pripreme hrane.

U vezi utvrđenog činjeničnoga stanja u prethodno opisanim nadzorima, a temeljem odredbi čl. 102. ZZR-a, donesena su 3 rješenja. Rješenjima je naređeno poslodavcima udaljavanje maloljetnog naučnika s obavljanja poslova s posebnim uvjetima rada, udaljavanje maloljetnog naučnika s obavljanja poslova automehaničara dok mu poslodavac ne osigura osobnu zaštitnu opremu i da je ispravno koristi.

Također je doneseno rješenje kojim je naređeno poslodavcu otklanjanje utvrđene nepravilnosti u vođenju dokumentacije o zaštiti na radu, u određenom roku. Protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavca podnesena su 2 optužna prijedloga za ukupno 3 počinjena prekršaja, zbog osnovane sumnje da su počinili djelo prekršaja opisano i kažnjivo po odredbi čl. 109. st. 1. podst. 1. i 4. i st. 2. i čl. 111. st. 1. podst. 4. i st. 2. ZZR-a. Uz to, podnesena je jedna obavijest drugim nadležnim tijelima za uočene nepravilnosti za koje inspektori rada za zaštitu na radu nisu ovlašteni postupati, u skladu s odredbama članka 32. ZDI-a.

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 109. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. tih odredbi utvrđena novčana kazna za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 40.000,00 kuna i u st. 2. novčana kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi. Za djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 111. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. ove odredbe utvrđena novčana kazna

za poslodavca u iznosu od 10.000,00 do 20.000,00 kuna i st. 2. novčana kazna od 3.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi.

Članak 7. stavak 3. i 4. – poslovi djece na obaveznom školovanju i ograničenje radnog vremena zaposlenika mlađih od osamnaest godina

Ustavom RH člankom 66. propisano je obavezno osnovnoškolsko obrazovanje.

Člankom 19. Zakona o radu propisano je da se maloljetnik ne može zaposliti ako je mlađi od 15 godina i ako nije završio obvezno osnovno obrazovanje. Ova dva uvjeta se moraju kumulativno ispuniti da bi maloljetnik mogao pristupiti tržištu rada.

Ukoliko maloljetnik, nakon osnovnog, nastavi srednjoškolsko obrazovanje on može obavljati određene poslove ali samo za vrijeme trajanja školskih praznika.

Pravilnikom o obavljanju djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju (Narodne novine, broj 39/09), kao niti drugim propisom, nije propisana vrsta poslova koje djeca mogu obavljati za vrijeme školskih praznika, a nije propisano niti vrijeme trajanja obavljanja posla tijekom školskih praznika.

Nadalje, duljina radnog vremena djeteta mlađeg od 16 godina, redovitog učenika koji obavlja povremeni rad iz *Pravilnika o obavljanju djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju* nije usklađena s Poveljom. Spomenuti pravilnik izjednačuje djecu od 15 do 18 godina propisujući da ne smiju raditi duže od 7 sati dnevno odnosno 35 sati tjedno (iznimno 8 sati dnevno odnosno 40 sati tjedno) što je u skladu s Poveljom za djecu stariju od 16, ali ne i za onu mlađu od 16 godina.

Članak 7. stavak 5. - pravo na pravičnu plaću mladih zaposlenika

U odnosu na plaću učenika koji pohađaju strukovno obrazovanje, *Pravilnikom o minimalnim uvjetima za ugovore o naukovanju* (Narodne novine, broj 18/08., 19/10. i 109/12.) propisano je da sastavni dio ugovora o naukovanju mora biti odredba kojom se obrtnik ili pravna osoba obvezuju da će tijekom ostvarivanja praktične nastave i vježbi naukovanja učeniku isplaćivati mjesečnu nagradu i to: u prvoj godini 10%, u drugoj godini 20% te u trećoj godini 25% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u gospodarstvu Republike Hrvatske. Nagrada se isplaćuje za ostvarene sate praktične nastave i vježbi naukovanja, a obrtnik ili pravna osoba mogu dodatno nagraditi učenika nagradom većom od minimalne propisane.

U odnosu na plaću učenika koji pohađaju drugo strukovno obrazovanje, Zakonom o strukovnom obrazovanju (Narodne novine, broj 30/09) visina nagrade određuje se prema ostvarenoj prosječnoj neto plaći u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini, i to u prvoj godini obrazovanja 10%, u drugoj godini obrazovanja 20%, u ostalim godinama obrazovanja 25%. Poslodavac može dodatno nagraditi polaznika nagradom većom od propisane.

Navedena rješenja nisu u skladu sa stajalištem Odbora da bi plaća naučnika i drugih učenika koji se osposobljavaju u sustavu strukovnog obrazovanja, trebala postepeno rasti od 1/3 početničke plaće odraslog radnika do 2/3 na kraju perioda naukovanja.

Članak 7. stavak 8. – zabrana noćnog rada

Vezano za podatke koji se odnose na nezakoniti noćni rad maloljetnika, navodimo da smo na to već odgovorili u stavku 1. i stavku 2. ovoga članka.

U slučaju noćnog rada Zakon o radu propisuje posebnu zaštitu za maloljetnika koji je zasnovao radni odnos. Naime, odredbom članka 49. stavka 2. Zakona o radu izričito je propisana zabrana noćnog rada za maloljetnike.

Iznimno je dopušten noćni rad maloljetnika u slučaju da je prijeko potreban u djelatnostima koje su uređene posebnim propisima a ne može ga obavljati punoljetni radnik. U tom slučaju maloljetnik ne smije raditi u razdoblju od ponoći do četiri sata ujutro. Ukoliko radi noćni rad poslodavac je dužan osigurati da se takav rad obavlja pod nadzorom punoljetne osobe.

U razdoblju obuhvaćenim ovim Izvješćem nije donesen propis koji bi omogućavao noćni rad maloljetnika. Za maloljetnike zaposlene u industriji noćnim radom se smatra rad u vremenu između 19 sati uvečer i 7 sati ujutro, a za maloljetnike zaposlene izvan industrije rad u vremenu između 20 sati uvečer i 6 sati ujutro idućeg dana.

Maloljetni radnik ima za svaku kalendarsku godinu pravo na godišnji odmor u trajanju od najmanje pet tjedana.

Članak 7. stavak 9. – medicinska kontrola mladih zaposlenika

Ovu problematiku uređuje Zakon o radu i Zakon o zaštiti na radu, te Pravilnik o poslovima na kojima se ne smije zaposliti maloljetnik („Narodne novine“ 62/10, 59/13), Pravilnik o poslovima na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog i redovnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti („Narodne novine“ broj 70/10), Pravilnik o poslovima na kojima maloljetnik može raditi i o aktivnostima u kojima smije sudjelovati („Narodne novine“ broj 62/10), Pravilnik o utvrđivanju opće i posebne zdravstvene sposobnosti radnika i sposobnosti radnika za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada („Narodne novine“ br. 3/84. i 55/85.)

Maloljetnik može, osim na poslovima na kojima se sukladno posebnom propisu ne smije zaposliti, raditi na drugim poslovima samo nakon prethodnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za obavljanje tih poslova.

Zdravstvena sposobnost se utvrđuje zdravstvenim pregledom prije početka rada te tijekom rada, najkasnije protekom godine dana rada maloljetnika, a i prije isteka toga roka kada to ocijeni izabrani doktor opće/obiteljske medicine ili nadležni specijalist medicine rada ili kada to zatraži maloljetnik, odnosno njegov zakonski zastupnik. Nakon obavljenog zdravstvenog pregleda izdaje se svjedodžba o zdravstvenoj sposobnosti maloljetnika za obavljanje određenih poslova

1) Opći pravni okvir nalaže da se osoba mlada od 15 godina ne može zaposliti. Radnici koji imaju manje od 18 godina ne mogu se zapošljavati na poslovima s posebnim uvjetima rada, osim maloljetnika koji je završio stručno srednjoškolsko obrazovanje za te poslove i koji ispunjava ostale propisane uvjete.

2) HZZZSR nema nikakve specifične podatke za maloljetne radnike.

Članak 7. stavak 10. - posebna zaštita djece i mladeži

Ovu problematiku uređuje Zakon o radu i Zakon o zaštiti na radu te Pravilnik o poslovima na kojima se ne smije zaposliti maloljetnik („Narodne novine“ broj 62/10, 59/13), Pravilnik o poslovima na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog i redovnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti („Narodne novine“ broj 70/10), Pravilnik o poslovima na koji ima maloljetnik može raditi i o aktivnostima u kojima smije sudjelovati („Narodne novine“ broj 62/10), Pravilnik o utvrđivanju opće i posebne zdravstvene sposobnosti radnika i sposobnosti radnika za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada („Narodne novine“ broj 3/84. i 55/85.) Maloljetnik se ne smije zaposliti na poslovima

koji mogu ugroziti njegovu sigurnost, zdravlje, ċudoreċe ili razvoj. Radi zaštite ċudoreċa, maloljetnika se ne smije zaposliti na poslovima u kockarnicama, salonima za igre na sreću, disko klubovima, noćnim barovima, noćnim klubovima i sliċnim poslovima koji potencijalno mogu ugroziti ċudoreċe maloljetnika.

Prema Obiteljskom zakonu svatko je duŹan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju svih vrsta djetetovih prava, ukljuċujući i kršenje koje se odnosi na seksualno zlostavljanje ili iskorištavanje djeteta. Prijavitelj takvog ponašanja moŹe biti svaki graċanin, a postoji obaveza i duŹnost svakog struċnjaka koji radi s djecom da prijavi takve sumnje. Centar za socijalnu skrb je u sluċaju zaprimanja obavijesti o povredi djetetovih prava i interesa duŹan poduzeti mjere obiteljsko-pravne zaštite, ali i podnijeti kaznenu prijavu drŹavnom odvjetništvu.

Sukladno odredbi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji zdravstveni djelatnik, struċni radnici u djelatnosti socijalne skrbi, obiteljske prevencije i zaštite, odgoja i obrazovanja te struċni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama, humanitarnim organizacijama, udrugama civilnog društva u djelokrugu djece i obitelji, obvezni su prijaviti policiji ili drŹavnom odvjetništvu nasilje u obitelji, ukljuċujući i sumnje na seksualno zlostavljanje ili iskorištavanje djece za koje su doznali u obavljanju svoje duŹnosti. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi u ċl. 70. propisuje takoċer obvezu prijavljivanja kaznenih djela poċinjenih na štetu maloljetnika.

Dopuštena dob za stupanje djeteta u spolne odnose je petnaest godina te je kaŹnjiv spolni odnošaj i svaka spolna radnja s djetetom mlaċim od petnaest godina, kao i zadovoljavanje pohote pred djetetom mlaċim od petnaest godina i upoznavanje djece mlaċe od petnaest godina s pornografijom.

Prema Kaznenom zakonu kaŹnjivo je i seksualno iskorištavanje djece kad su ona starija od petnaest godina ako je poċinitelj osoba kojoj je dijete povjereno radi odgoja, uċenja, ċuvanja ili dušebriŹništva ili je poċinitelj osoba sroċnik djeteta po krvi ili posvojenju u pravoj liniji, maċeha ili oċuh. Kaznenim zakonom je kao kazneno djelo propisano i seksualno iskorištavanje djeteta mlaċeg od 18 godina i to: mamljenje djeteta za zadovoljavanje spolnih potreba punoljetne osobe, podvoċenje djeteta, iskorištavanje djece za pornografiju, iskorištavanje djece za pornografske predstave.

Kazneni zakon takoċer definira i trgovanje djetetom radi iskorištavanja putem prisilnog rada ili sluŹenja, ispostavom ropstva ili njemu sliċnog odnosa, ili radi njegovog iskorištavanja za prostituciju ili druge oblike spolnog iskorištavanja ukljuċujući i pornografiju ili za sklapanje nedozvoljenog ili prisilnog braka ili za nezakonito posvojenje ili radi uzimanja dijelova njegovog tijela ili radi njegovog korištenja u oruŹanim sukobima neovisno o tome je li dijete na to pristalo ili ne, pri ċemu je predviċeno kaŹnjavanje i osobe koja koristi usluge djeteta koje je Źrtva trgovanja ljudima. Predviċena je i kaznena odgovornost roditelja, odnosno osobe koja skrbi o djetetu, koja dijete prisili na pretjerani rad ili rad koji ne odgovara njegovoj Źivotnoj dobi, na prosjaċenje ili ga navodi na drugo štetno ponašanje koje je štetno za njegov razvoj ili na drugi naċin grubo povrijedi djetetova prava.

II. ĆLANAK 8. - PRAVO NA ZAPOSLENICA NA ZAŠTITU MAJĆINSTVA

Zakonom o izmjenama Zakona o zaštiti na radu, objavljen u „Narodnim novinama“ br. 143/12, stupio je na snagu 15. prosinca 2012. godine, a sadrŹi odredbe koje su usklaċene s aktima Europske unije, odnosno Direktivom Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. godine o provoċenju mjera za poboljšanje sigurnosti i zdravlja trudnih radnica koje su nedavno rodile ili doje na radnom mjestu te o zaštiti maloljetnika.

Iz podruċja zaštite na radu nije bilo podnesaka s primjedbama od strane sindikata ili samih radnica na primjenu mjera za poboljšanje sigurnosti i zdravlja trudnih radnica koje su nedavno rodile

ili doje na radnom mjestu, te se u navedenom periodu od 2010. do 2013. godine nisu obavljali nadzori na tu okolnost.

Članak 8. stavak 1. – Rodiljni dopust

Rodiljni dopust zaposlene odnosno samozaposlene majke reguliran je Zakonom o roditeljskim potporama koji je stupio na snagu 01. siječnja 2009. godine, a koji je mijenjan tri navrata (2008., 2011. i 2013. godine). S tim u vezi izvješćujemo da zaposlena ili samozaposlena trudnica, odnosno zaposlena ili samozaposlena majka za vrijeme trudnoće, poroda i njege novorođenog djeteta, ima pravo na roditeljski dopust trajanju od 28 dana prije dana očekivanog poroda (no koji može, ovisno o stanju trudnoće i zdravstvenom stanju, početi koristiti i 45 dana prije dana očekivanog poroda, što utvrđuje izabrani doktor ginekolog) do navršenih 6 mjeseci života djeteta koji se sastoji od obveznog i dodatnog roditeljskog dopusta.

Zaposlena ili samozaposlena trudnica, odnosno zaposlena ili samozaposlena majka pravo na obvezni roditeljski dopust koristi u neprekidnom trajanju od 98 dana, od kojih 28 dana prije dana očekivanog poroda te 70 dana nakon rođenja djeteta. Nakon proteka obveznog roditeljskog dopusta zaposlena ili samozaposlena majka ima pravo na dodatni roditeljski dopust do navršenih 6 mjeseci života djeteta, koji može svojom pisanom izjavom prenijeti na oca djeteta, uz njegovu prethodnu suglasnost, u cijelosti ili u vremenski ograničenom trajanju.

Ako je dijete prerano rođeno obvezni roditeljski dopust ili dodatni roditeljski dopust produžuje se za onoliko dana za koliko je dijete prerano rođeno. Također glede pitanja Europskog odbora za socijalna pitanja odgovaramo da se navedena zakonska regulacija odnosi na sve žene koje su u radnom odnosu (neovisno da li se radi o privatnom ili javnom sektoru), kao i na samozaposlene majke. Podaci za razdoblje od 1. siječnja 2010. do 31. prosinca 2013. godine o broju zaposlenih i samozaposlenih majki -korisnica roditeljskog dopusta, kao i u tu svrhu utrošenim sredstvima prikazani su u tablici koja slijedi. Radi potpunije ilustracije u načinu korištenja toga prava, usporedno su prikazani i podaci o zaposlenim i samozaposlenim očevima -korisnicima roditeljskog dopusta a koji taj dopust koriste u slučajevima kada majka djeteta prekine korištenje roditeljskog dopusta (najranije 70-tog dana od poroda) i prenese korištenje prava na oca djeteta.

RODILJNI DOPUST	Broj korisnika		Ukupan iznos naknade	
	M	Ž	M	Ž
Godina				
2010	217	50396	2.510.531,99	901.801.308,85
2011	172	46064	1.990.868,37	851.686.364,34
2012	178	44601	1.993.438,24	866.194.821,84
2013	165	41971	2.083.029,41	823.243.483,65

Daljnje pitanje se odnosi na naknadu plaće tijekom roditeljskog dopusta, koja prema Zakonu o roditeljskim potporama iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju. Znači, naknada plaće se određuje se od osnovice za naknadu koju čini prosječni iznos plaće koja je osiguraniku isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca II kojem je nastupio slučaj na osnovi kojeg se siječe pravo na naknadu plaće. Pod plaćom na osnovi koje se utvrđuje osnovica za naknadu plaće podrazumijeva se redovita mjesečna plaća osiguranika utvrđena u skladu s odredbama propisa o radu te naknada plaće isplaćena za vrijeme odsutnosti s rada (godišnji odmor, plaćeni dopust i privremena nesposobnost) koja se isplaćuje na teret pravne ili fizičke osobe kod koje je osiguranik zaposlen.

Za samozaposlene korisnike roditeljnog dopusta osnovica za naknadu plaće jest mjesečna osnovica osiguranja za obračun i uplatu doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje za posljednjih šest mjeseci prije mjeseca kojem je nastupio osigurani slučaj na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu plaće, umanjena za zakonom propisane obvezne doprinose, poreze i prireze. Stoga ističemo da je naknada plaće tijekom roditeljnog dopusta (i njegovog obveznog i dodatnog dijela) 100% od (gore objašnjene) osnovice za naknadu plaće koja se isplaćuje korisniku bez limita. No, uvedene su izmjene glede potrebnog staja osiguranja s obzirom da je navedeni uvjet "ublažen" na način da se pod ispunjenjem toga uvjeta uzima osim staža osiguranju od 12 mjeseci neprekidno i staž u trajanju od 18 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine. Naime, »staž osiguranja« je staž koji je fizička osoba ostvarila na temelju svog nesamostalnog ili samostalnog rada te na temelju naknade plaće nakon prestanka toga rada ostvarene prema propisima iz obveznoga zdravstvenog osiguranja. Zaposleni ili samozaposleni roditelj koji ne ispunjava uvjet staža osiguranja u trajanju od najmanje 12 mjeseci neprekidno ili 18 mjeseci s prekid ima u posljednje dvije godine (prethodno osiguranje), za vrijeme korištenja prava ima pravo na novčanu naknadu koja iznosi 50% proračunske osnovice.

Članak 8. stavak 2. - Zabrana otkaza trudnici

Odredbom čl. 71. st. 1. ZR-a propisano je da za vrijeme trudnoće, korištenja roditeljnog, roditeljskog, posvojiteljskog dopusta, rada s polovicom punog radnog vremena, rada u skraćenom radnom vremenu zbog pojačane njege djeteta, dopusta trudnice ili majke koja doji dijete, te dopusta ili rada u skraćenom radnom vremenu radi skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju, odnosno u roku od petnaest dana od prestanka trudnoće ili prestanka korištenja tih prava, poslodavac ne može otkazati ugovor o radu trudnici i osobi koja se koristi nekim od spomenutih prava. Stavak 2. navedenog članka propisuje da je otkaz je ništetan ako je na dan davanja otkaza poslodavcu bilo poznato postojanje okolnosti iz stavka 1. ovoga članka, ili ako radnik u roku od petnaest dana od dostave otkaza obavijesti poslodavca o postojanju okolnosti iz stavka 1. ovoga članka te o tome dostavi odgovarajuću potvrdu ovlaštenog liječnika ili drugog ovlaštenog tijela. Postupanje protivno navedenoj odredbi kažnjivo je po čl. 294. st. 1. toč. 48. i st. 2. toga Zakona.

Tijekom obavljenih nadzora u 2010. godini inspektori rada u području radnih odnosa utvrdili su 8, u 2011. godini 13, u 2012. godini 11, a u 2013. godini 9 navedenih prekršaja. Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje u počinjenje navedenog prekršaja, nadležnim prekršajnim sudovima su podnijeli optužne prijedloge protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca.

Članak 8. stavak 3. - Stanke majkama za dojenje

Radnica koja doji dijete tijekom rada u punom radnom vremenu, ima pravo na stanku za dojenje djeteta u trajanju od dva sata dnevno, neovisno od toga koristi li zaposleni ili samozaposleni otac isto vrijeme i za isto dijete jedno od prava propisanih Zakonom o roditeljnim i roditeljskim potporama. Navedeno pravo se može koristiti jednokratno ili dva puta u tijeku dana u trajanju od po sat vremena, sve do navršene 1. godine života djeteta. Vrijeme stanke se ubraja u radno vrijeme, a za vrijeme korištenja istog naknada plaće iznosi 100% proračunske osnovice, preračunate na satnu osnovicu za mjesec za koji se obračunava odnosna naknada. Navedena zakonska regulativa primjenjuje se na zaposlene i samozaposlene majke koje doje djecu (neovisno da li rade u privatnom ili javnom sektoru).

Podaci o broju korisnica stanke za dojenje, kao i tu svrhu utrošenim sredstvima u razdoblju od 1. siječnja 2010. do 31. prosinca 2013. godine prikazani su sljedećoj tablici:

STANKA ZA DOJENJE	Broj korisnica	Ukupan iznos naknade
Godina		
2010	123	288.102,26
2011	139	349.532,95
2012	145	364.628,18
2013	176	441.688,88

Stavak 4. – Uređenje noćnog rada trudnica, žena koje su nedavno rodile ili doje svoju djecu

Odredbom čl. 49. st. 1. ZR-a propisano je da poslodavac ne smije odrediti noćni rad trudnici, osim ako trudnica takav rad zatraži i ako je ovlašteni liječnik ocijenio da noćni rad ne ugrožava njezin život ili zdravlje, kao i život ili zdravlje djeteta. Postupanje protivno navedenoj odredbi kažnjivo je po čl. 294. st. 1. toč. 36. i st. 2. toga Zakona (kao i noćni rad maloljetnika).

Tijekom obavljenih nadzora u 2010. godini inspektori rada u području radnih odnosa utvrdili su ukupno 15, u 2011. godini 12, u 2012. godini 11, a u 2013. godini 8 navedenih prekršaja. Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje u počinjenje navedenog prekršaja, nadležnim prekršajnim sudovima su podnijeli optužne prijedloge protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca.

Trudna radnica i radnica koja je rodila ili koja doji dijete, sukladno posebnom propisu, ne smije raditi na poslovima koji ugrožavaju njezin odnosno djetetov život ili zdravlje.

Poslodavac je obavezan sukladno odredbama Zakona o zaštiti na radu (članak 37.):

- 1) prilagoditi uvjete i raspored radnog vremena, radi uklanjanja opasnosti ili štetnosti za njihovu sigurnost i zdravlje,
- 2) osigurati druge odgovarajuće poslove, odnosno mjesto rada, ako prilagodbe nisu izvedive, odnosno opravdane

V. ČLANAK 16. PRAVO OBITELJI NA SOCIJALNU, PRAVNU I EKONOMSKU ZAŠTITU

Radi osiguranja uvjeta potrebnih za puni razvitak obitelji kao osnovne jedinice društva, stranke se obvezuju da će promicati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskoga života,

posebice pomoću socijalnih i obiteljskih potpora, poreznih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, pomoći mladim domaćinstvima i drugim odgovarajućim mjerama.

Obiteljske potpore i pomoći

Područje obiteljske zaštite i osiguravanja obiteljskih potpora uređeno je Zakonom o roditeljskim potporama (Narodne novine, broj 85/08, 110/08, 34/11 i 54/13). Ovaj Zakon sadrži odredbe koje su u skladu sa sljedećim aktima Europske unije:

- Direktiva 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poboljšanje sigurnosti i zdravlja trudnih radnica te radnica koje su nedavno rodile ili doje na radnom mjestu (deseta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL L 348, 28. 11. 1992.);
- Direktiva 2010/18/EU od 8. ožujka 2010. o provedbi revidiranog Okvirnog sporazuma o roditeljskom dopustu koji su sklopili BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP i ETUC te o stavljanju izvan snage Direktive 96/34/EZ (SL L 68, 18. 3. 2010.);

- Direktiva 2010/41/EU Europskoga parlamenta i Vijeća od 7. srpnja 2010. o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji se bave djelatnošću u okviru samozapošljavanja te o ukidanju Direktive Vijeća 86/613/EEZ (SL L 180, 15. 7. 2010.).

Zakonom se uređuje pitanje korisnika roditeljskih potpora (djetetov roditelj) koji, na temelju propisa o radu, zapošljavanju i drugih propisa, ima status zaposlenog roditelja, samozaposlenog roditelja, roditelja koji ostvaruje drugi dohodak, poljoprivrednika, status nezaposlenog roditelja, roditelja izvan sustava rada, posvojitelja, skrbnika maloljetnog djeteta, udomitelja maloljetnog djeteta, stranca s odobrenim stalnim boravkom u RH i stranca.

a. Prava korisnika na roditeljske i roditeljske potpore

Zaposleni i samozaposleni roditelj ima pravo na: 1. roditeljski dopust; 2. roditeljski dopust; 3. rad s polovicom punoga radnog vremena; 4. rad s polovicom punog radnog vremena zbog pojačane njege djeteta; 5. stanku za dojenje djeteta; 6. dopust trudne radnice ili dopust radnice koja je rodila ili dopust radnice koja doji dijete; 7. slobodan radni dan za prenatalni pregled; 8. dopust ili rad s polovicom punog radnog vremena radi skrbi i njege djeteta s težim smetnjama u razvoju; 9. mirovanje radnog odnosa do treće godine života djeteta.

1. Roditeljski dopust - zaposlena ili samozaposlena trudnica, odnosno zaposlena ili samozaposlena majka za vrijeme trudnoće, poroda i njege novorođenog djeteta, ima pravo na roditeljski dopust u trajanju od 28 dana prije dana očekivanog poroda do navršenih 6 mjeseci života djeteta, koji se sastoji od obveznog i dodatnog roditeljskog dopusta. Pravo na obvezni roditeljski dopust koristi se u neprekidnom trajanju od 98 dana, od kojih 28 dana prije dana očekivanog poroda te 70 dana nakon rođenja djeteta. Iznimno, zaposlena ili samozaposlena trudnica, ovisno o stanju trudnoće i zdravstvenom stanju, može početi koristiti roditeljski dopust i 45 dana prije dana očekivanog poroda. Nakon proteka obveznog roditeljskog dopusta zaposlena ili samozaposlena majka ima pravo na dodatni roditeljski dopust do navršenih 6 mjeseci života djeteta, koji može svojom pisanom izjavom prenijeti na oca djeteta, uz njegovu prethodnu suglasnost, u cijelosti ili u vremenski ograničenom trajanju. Ako je dijete prerano rođeno, obvezni roditeljski dopust ili dodatni roditeljski dopust produžuje se za onoliko dana za koliko je dijete prerano rođeno.

2. Roditeljski dopust- zaposleni ili samozaposleni roditelj nakon navršenih 6 mjeseci života djeteta ili nakon korištenja prava na rad s polovicom punoga radnog vremena sukladno Zakonu, ima pravo na roditeljski dopust. Zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj može koristiti roditeljski dopust do osme godine života djeteta. Pravo na roditeljski dopust osobno je pravo oba zaposlena roditelja ili samozaposlena roditelja i koriste ga u jednakom dijelu. Zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj ima pravo na roditeljski dopust u trajanju od: 8 mjeseci, za prvo i drugo rođeno dijete te 30 mjeseci za rođene blizance, treće i svako sljedeće dijete. Pravo u pravilu koriste oba roditelja, svaki u trajanju od 4 ili 15 mjeseci. Ako roditeljski dopust koristi samo jedan roditelj, sukladno dogovoru, isti se koristi u trajanju od 6 mjeseci za prvo i drugo rođeno dijete, odnosno 30 mjeseci za rođene blizance, treće i svako sljedeće dijete. Za slučaj da zaposleni ili samozaposleni roditelj roditeljski dopust koristi u dijelovima može ga koristiti najviše dva puta godišnje, svaki put u trajanju od najmanje 30 dana.

3. Rad s polovicom punoga radnog vremena - zaposlena ili samozaposlena majka može koristiti dodatni roditeljski dopust i kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena. Zaposlena ili samozaposlena majka ima pravo *nakon* navršenih 6 mjeseci života djeteta koristiti rad s polovicom radnog vremena u onolikom trajanju u kolikom je to pravo koristila do navršenih 6 mjeseci života djeteta, a najduže do navršenih 9 mjeseci života djeteta. Zaposleni ili samozaposleni roditelj može pravo na roditeljski dopust koristiti i kao pravo na rad s polovicom punoga radnog vremena u dvostrukom trajanju neiskorištenoga roditeljskog dopusta.

4. Rad s polovicom punog radnog vremena zbog pojačane njege djeteta – po iskorištenju roditeljskog dopusta ili prava na rad s polovicom punog radnog vremena jedan od zaposlenih roditelja ili samozaposlenih roditelja ima pravo na rad s polovicom punog radnog vremena do navršene 3. godine djetetova života, ako je djetetu potrebna pojačana briga i njega.

5. Stanka za dojenje - radnica koja doji dijete tijekom rada u punom radnom vremenu ima pravo na stanku za dojenje djeteta u trajanju od dva sata dnevno, neovisno od toga koristi li zaposleni ili samozaposleni otac u isto vrijeme i za isto dijete jedno od prava propisanih ovim Zakonom. Pravo se može koristiti jednokratno ili dva puta u tijeku dana u trajanju od po sat vremena, do navršene 1. godine života djeteta. Radnica koja doji dijete za vrijeme korištenja ovoga prava ima pravo na naknadu plaće koja iznosi 100% proračunske osnovice, preračunate na satnu osnovicu za mjesec za koji se obračunava odnosna naknada.

6. Dopust trudne radnice ili dopust radnice koja je rodila ili dopust radnice koja doji dijete - ako trudna radnica ili radnica koja je rodila ili radnica koja doji dijete radi na poslovima koji su štetni po njezino zdravlje ili zdravlje djeteta koje doji, **ima pravo na dopust trudne radnice, dopust radnice koja je rodila ili dopust radnice koja doji dijete**, uz naknadu plaće u visini prosječne plaće isplaćene u tri mjeseca koja prethode mjesecu u kojem stječe pravo na ovaj dopust, na teret poslodavca, pod uvjetima iz ovoga Zakona. Trudna radnica ili radnica koja je rodila ili radnica koja doji dijete nije obvezna raditi noću tijekom trudnoće, u razdoblju do godine dana života djeteta odnosno u razdoblju dok doji dijete.

7. Slobodan radni dan za prenatalni pregled - trudna radnica ima pravo na jedan slobodan radni dan mjesečno u svrhu obavljanja prenatalnih pregleda ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

8. Mirovanje radnog odnosa do treće godine djetetova života- nakon što je iskorišteno pravo na roditeljski dopust ili pravo na rad s polovicom punog radnog vremena prema ovom Zakonu, jedan od zaposlenih roditelja ima pravo ne raditi do navršene 3. godine života djeteta. Za vrijeme korištenja ovoga prava, prava i obveze zaposlenog roditelja iz radnog odnosa miruju, a pravo na obvezno zdravstveno osiguranje te pravo na mirovinsko osiguranje ostvaruje se prema propisima kojima je uređeno to pravo.

9. Prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju - jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju, nakon isteka prava na roditeljski dopust ili u tijeku korištenja ili nakon isteka prava na roditeljski dopust, na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju, ima pravo na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života. Jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja ovo pravo može koristiti i kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena te nastaviti njegovo korištenje i nakon navršene 8. godine djetetova života, sve dok ta potreba traje, a na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Pravo može koristiti samo jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja prema međusobnom dogovoru ili po odluci nadležnog suda. Pravo se ne može koristiti za slučaj da jedan od roditelja djeteta, prema ovom Zakonu, već koristi to pravo za drugo dijete ili da jedan od roditelja djeteta, prema propisima iz socijalne skrbi, za to dijete ima priznat status roditelja njegovatelja, izuzev, ako na temelju nalaza i mišljenja nadležnog tijela vještačenja prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju, kojim je utvrđeno da roditelj koji koristi pravo za drugo dijete nije u mogućnosti pružati odgovarajuću njegu za dvoje ili više djece zbog težine njihova mentalnog ili tjelesnog oštećenja, odnosno teže psihičke bolesti. Zaposleni ili samozaposleni roditelj za vrijeme korištenja prava ima pravo na novčanu naknadu.

10. Dopust za slučaj smrti djeteta - ako zaposlena ili samozaposlena majka rodi mrtvo dijete prije nego što je započela koristiti roditeljski dopust ili ako dijete umre prije nego što je protekao roditeljski

ili roditeljski dopust, ima pravo na roditeljski dopust, odnosno ima pravo nastaviti koristiti pravo na roditeljski dopust još 3 mjeseca računajući od idućeg dana od dana smrti djeteta.

11. Prijenos prava na jednog roditelja - ako jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja umre ili ako je iz bilo kojeg drugog opravdanog razloga spriječen započeti ili koristiti pripadajuće pravo, pravo korištenja po osnovi ovoga Zakona prenosi se na drugog roditelja.

b. *Naknada plaće zaposlenog ili samozaposlenog roditelja*

Za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust ili prava na rad s polovicom punog radnog vremena zaposleni ili samozaposleni roditelj ima pravo na naknadu plaće u iznosu **100% od osnovice za naknadu plaće** utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju. Za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust, kao i za vrijeme korištenja dopusta za slučaj smrti djeteta, naknada plaće iznosi **100% od osnovice za naknadu plaće** utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju, **a koja ne može za puno radno vrijeme iznositi više od 80% proračunske osnovice mjesečno**. Kada zaposleni ili samozaposleni roditelj koristi pravo na roditeljski dopust kao pravo na roditeljski dopust u polovici punog radnog vremena u dvostrukom trajanju neiskorištenog roditeljskog dopusta, naknada iznosi **50% proračunske osnovice mjesečno**, kao i za vrijeme korištenja prava na rad s polovicom punog radnog vremena (za puno radno vrijeme) zbog pojačane njege djeteta.

Iznimno, u slučaju mrtvorodenog djeteta ili ako dijete umre za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust, zaposleni ili samozaposleni roditelj za vrijeme korištenja dopusta za slučaj smrti djeteta ima pravo na naknadu plaće koja za puno radno vrijeme iznosi 100% od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Zaposleni ili samozaposleni roditelj koji ne ispunjava uvjet staža osiguranja u trajanju od najmanje 12 mjeseci neprekidno ili 18 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine (prethodno osiguranje), za vrijeme korištenja prava prema ovom Zakonu ima pravo na novčanu naknadu koja iznosi 50% proračunske osnovice.

Zaposleni roditelj koji ima priznat status roditelja njegovatelja ili je sklopio ugovor o radu bez zasnivanja radnog odnosa ili osoba koja pruža njegu i pomoć hrvatskom ratnom vojnom invalidu iz Domovinskog rata, za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust ili prava na roditeljski dopust ili prava na rad s polovicom punog radnog vremena ili za vrijeme korištenja dopusta za slučaj smrti djeteta, ima pravo na novčanu naknadu u visini od **50% proračunske osnovice**.

Zaposleni ili samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju za vrijeme korištenja prava na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života ima pravo na novčanu naknadu za puno radno vrijeme u iznosu od **65% proračunske osnovice mjesečno**. Zaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju koji pravo na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života koristi kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini iznosa isplaćene plaće umanjene za obračunate i obustavljene doprinose za mirovinsko osiguranje, predujam poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak sukladno posebnim propisima, a koju je ostvario radeći taj mjesec u polovici punog radnog vremena.

Samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju koji pravo na dopust za njegu djeteta do navršene 8. godine djetetova života koristi kao pravo na rad s polovicom punog radnog vremena, ima pravo na novčanu naknadu obračunatu u visini 50% od osnovice za obračun doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje važeće za osnovu po kojoj je roditelj prijavljen na obvezno zdravstveno osiguranje i za razdoblje na koje se naknada odnosi prema propisima o doprinosima za obvezna osiguranja odnosno 50% od izabrane više mjesečne osnovice za obračun doprinosa pod uvjetom da je početak primjene više osnovice najmanje šest mjeseci prije početka korištenja ovoga prava, prema podacima Porezne uprave (Proračunska osnovica za 2013. godinu iznosi 3.326,00 kn u

skladu s odredbom čl. 20. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2013. godinu („Narodne novine“, broj 139/12).

c. Prava roditelja koji ostvaruje drugi dohodak, roditelja poljoprivrednika i nezaposlenog roditelja

Roditelj koji ostvaruje drugi dohodak, roditelj poljoprivrednik i nezaposleni roditelj, počevši od dana rođenja djeteta, ima pravo na roditeljsku poštedu od rada te pravo na novčanu naknadu za vrijeme korištenja tih prava.

Nezaposleni roditelj može ostvariti pravo na roditeljsku poštedu od rada pod uvjetom da na dan rođenja djeteta ispunjava određene uvjete: 1. da je hrvatski državljanin ili stranac s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj; 2. da ima neprekidno prebivalište ili stalni boravak u Republici Hrvatskoj u trajanju od najmanje 3 godine; 3. da je zdravstveno osiguran prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju; 4. da se vodi u evidenciji nezaposlenih osoba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje najmanje 9 mjeseci neprekidno ili 12 mjeseci s prekidima u posljednje dvije godine prije rođenja djeteta ili da se u propisanom roku prijavio u evidenciju nezaposlenih osoba. Korisnici koji izgube status u obveznom zdravstvenom osiguranju, a nisu u roku od 30 dana stekli novi status osigurane osobe kod Zavoda, gube pravo na korištenje prava prema ovom Zakonu.

Rodiljnu poštedu od rada obvezno od rođenja djeteta do 70 dana od dana rođenja djeteta koristi majka djeteta. Majka djeteta roditeljsku poštedu od rada ima pravo koristiti do navršenog 6. mjeseca života djeteta, u neprekinutom trajanju. Majka djeteta, korisnica prava na roditeljsku poštedu od rada, nakon isteka 70 dana od dana rođenja djeteta može, radi zaposlenja ili samozaposlenja, prekinuti korištenje prava na roditeljsku poštedu od rada, pri čemu otac djeteta ima pravo na korištenje preostalog dijela neiskorištenog prava sukladno svom radnopravnom statusu, uz majčinu pisanu suglasnost i neovisno o radnopravnom statusu majke.

Po isteku prava na roditeljsku poštedu od rada korisnik ima **pravo na roditeljsku poštedu od rada** u trajanju do navršene 1. godine života djeteta za prvo i drugo rođeno dijete, odnosno u trajanju do navršene 3. godine života djeteta za blizance, treće i svako sljedeće dijete. Korisnik prava može prekinuti korištenje tog prava radi zaposlenja ili samozaposlenja te prenijeti to pravo drugom roditelju, koji je u istom radnopravnom statusu s korisnikom, da koristi preostali dio neiskorištenog prava na roditeljsku poštedu od rada, uz korisnikovu suglasnost. Korisnik prava može radi zaposlenja ili samozaposlenja prekinuti korištenje prava na roditeljsku poštedu od rada te nastaviti njegovo korištenje, ako je proveo na radu najmanje 9 mjeseci neprekidno prije mjeseca u kojem namjerava započeti koristiti preostali dio pripadajućeg prava, kao zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj pod uvjetima iz ovoga Zakona.

Korisnik koji na radu nije proveo najmanje 9 mjeseci prije mjeseca u kojem namjerava započeti koristiti preostali dio neiskorištene roditeljske poštede od rada iz razloga što mu je prestao radni odnos ili je prestao obavljati gospodarsku odnosno profesionalnu djelatnost, ima pravo nastaviti korištenje preostalog dijela prava na roditeljsku poštedu od rada, kao nezaposleni roditelj, odnosno roditelj izvan sustava rada ako ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom za ostvarivanje prava za nezaposlenog roditelja, odnosno roditelja izvan sustava rada. Korisnik ima pravo koristiti preostali dio neiskorištene roditeljske poštede od rada pod uvjetom da pravo na roditeljsku poštedu od rada nije prenio na drugog roditelja. Novčana naknada za vrijeme korištenja roditeljske poštede od rada iznosi **50% proračunske osnovice**.

d. Pravo roditelja izvan sustava rada

Majka izvan sustava rada ima pravo na novčanu pomoć tijekom roditeljske brige o novorođenom djetetu. **Pod roditeljskom brigom o djetetu** podrazumijeva se razdoblje od rođenja

djeteta do navršenoga 6. mjeseca života djeteta, **a pod roditeljskom brigom** razdoblje od 6. mjeseca do navršene 1. godine života djeteta, za prvo i drugo rođeno dijete ili do navršene 3. godine života djeteta kod rođenja blizanaca, trećeg i svakoga sljedećeg djeteta.

Majka izvan sustava rada nakon isteka 70 dana od rođenja djeteta, može radi zaposlenja ili samozaposlenja prekinuti korištenje prava na roditeljnu ili roditeljsku brigu o djetetu, pri čemu otac djeteta ima pravo na korištenje preostalog dijela neiskorištenog prava, sukladno svom radnopravnom statusu, uz majčinu pisanu suglasnost i neovisno o radnopravnom statusu majke. Majka nakon 70 dana od dana rođenja djeteta, može radi zaposlenja ili samozaposlenja prekinuti korištenje prava na roditeljnu ili roditeljsku brigu o djetetu te započeti ili nastaviti koristiti preostali dio roditeljske brige o djetetu do navršene 1. odnosno 3. godine života djeteta ako je provela na radu najmanje 9 mjeseci neprekidno prije mjeseca u kojem namjerava započeti koristiti preostali dio pripadajućeg prava, kao zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj pod uvjetima iz ovoga Zakona.

Majka koja na radu nije provela najmanje 9 mjeseci prije mjeseca u kojem namjerava započeti koristiti preostali dio neiskorištene roditeljske brige o djetetu iz razloga što joj je prestao radni odnos ili je prestala obavljati gospodarsku odnosno profesionalnu djelatnost ima pravo nastaviti korištenje preostalog dijela prava na roditeljsku brigu o djetetu, kao roditelj izvan sustava rada ako i dalje ispunjava uvjete iz Zakona. Majka ima pravo koristiti preostali dio neiskorištene roditeljske brige o djetetu pod uvjetom da pravo na roditeljsku brigu o djetetu nije prenijela na drugog roditelja.

Majka izvan sustava rada može ostvariti pravo s osnove roditeljne i roditeljske brige o djetetu iz pod uvjetom da na dan rođenja djeteta ispunjava sljedeće uvjete: da je hrvatska državljanica ili strankinja s odobrenim stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj; da ima neprekidno prebivalište ili stalni boravak u Republici Hrvatskoj u trajanju od najmanje 5 godina; da je zdravstveno osigurana prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Iznimno, majka izvan sustava rada, koja u tijeku korištenja prava na novčanu pomoć tijekom roditeljne i roditeljske brige o novorođenom djetetu završi redovito školovanje ili pohađanje sveučilišnog ili stručnog studija ili joj obveze redovitog školovanja ili pohađanje sveučilišnog i stručnog studija miruju ili prekine redovito školovanje, pohađanje sveučilišnog ili stručnog studija, zadržava pravo korištenja priznatog prava do roka propisanog za njegovo korištenje, ako se u roku od 30 dana od dana prekida ili završetka redovitog školovanja ili pohađanja sveučilišnog studija prijavila u evidenciju nezaposlenih osoba kod Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Majka koja izgubi status u obveznom zdravstvenom osiguranju, a nije u roku od 30 dana stekla novi status osigurane osobe kod Zavoda, gubi pravo na korištenje prava.

Novčana pomoć iznosi 50% proračunske osnovice mjesečno.

e. Prava posvojitelja djeteta, skrbnika, udomitelja

Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama (Narodne novine 85/08, 110/08, 34/11, 54/13) postavlja uvjete za ostvarivanje prava od strane skrbnika i udomitelja. Odredba prema kojoj skrbnik (fizička osoba kojoj je dijete povjereno na čuvanje i odgoj) ostvaruje prava sukladno svome radnopravnom statusu i pod uvjetom da odnosna prava roditelj nije iskoristio te prema kojoj udomitelj ostvaruje pravo na vremenske potpore sukladno svom radno-pravnom statusu i pod uvjetom da ta prava roditelj nije iskoristio ne doprinosi zaštiti prava i dobrobiti djeteta.

Zakonodavac nije sagledao specifičnosti alternativnih oblika skrbi za djecu, odnosno potrebu prilagodbe djeteta i skrbnika/udomitelja na nove okolnosti, posebice u slučajevima kada dijete te osobe ne poznaje od prije.

Posvojitelj na temelju pravomoćnog rješenja o posvojenju ima pravo, zavisno od njegova ravnopravnog statusa, na: posvojiteljski dopust ili posvojiteljsku poštedu od rada ili posvojiteljsku brigu o djetetu te za vrijeme korištenja jednog od tih prava, pravo na naknadu plaće ili novčanu naknadu ili novčanu pomoć. Skrbnik na temelju pravomoćnog rješenja o skrbništvu, odnosno pravomoćne odluke nadležnog tijela kojom mu je dijete povjereno na čuvanje i odgoj, ostvaruje prava sukladno svome ravnopravnom statusu i pod uvjetom da odnosna prava roditelj nije iskoristio. Udomitelj, na temelju pravomoćnog rješenja nadležnog tijela, ostvaruje pravo na vremenske potpore sukladno svom radnopravnom statusu i pod uvjetom da ta prava roditelj nije iskoristio. Udomitelj ne ostvaruje pravo na novčane potpore.

f. Jednokratna novčana potpora za novorođeno dijete

Korisnik prema ovome Zakonu ima pravo na jednokratnu novčanu potporu za novorođeno dijete pod uvjetom da u vrijeme rođenja djeteta ispunjavaju sljedeće uvjete: da je hrvatski državljanin s prebivalištem ili stranac sa stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj u neprekidnom trajanju od najmanje 12 mjeseci; da je hrvatski državljanin s prebivalištem ili stranac sa stalnim boravkom u Republici Hrvatskoj u neprekidnom trajanju od najmanje 5 godina (roditelj izvan sustava rada); da je zdravstveno osiguran po propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju. Korisnici mogu podnijeti zahtjev i ostvariti pravo na jednokratnu novčanu potporu pod uvjetom da je dijete: upisano u maticu rođenih; prijavljeno kao član njihovog kućanstva; zdravstveno osiguran po propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju. Jednokratna novčana potpora **iznosi 70% proračunske osnovice**. Pravo na novčanu potporu ima i korisnik za posvojeno dijete, ako novčana potpora za to dijete nije ranije isplaćena drugom korisniku.

Postupak ostvarivanja prava: Navedena prava se ostvaruju na temelju rješenja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje donesenog na osnovi zahtjeva korisnika. Zahtjev za ostvarivanje prava prema ovom Zakonu podnosi se najkasnije 15 dana prije naznačenog roka za početak njegova korištenja. O pravima iz ovoga Zakona u prvom stupnju rješava nadležna ustrojbeni jedinica Zavoda na čijem je području prebivalište ili stalni boravak podnositelja zahtjeva. O žalbi protiv prvostupanjskog rješenja Zavoda rješava Direkcija Zavoda. Protiv drugostupanjskog rješenja može se pokrenuti upravni spor.

Osim što o pravu na jednokratnu novčanu potporu za novorođeno dijete na državnoj razini odlučuje HZZO, prema ujednačenim kriterijima za sve korisnike, Zakon o roditeljskim potporama (NN 85/08., 110/08., 34/11., 54/13) omogućava i to da jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLPS) svojim općim aktima mogu propisati način i uvjete za ostvarivanje prava roditelja na novčanu pomoć u većem opsegu od propisanog.

Akti i praksa pojedinih gradova i općina su različiti i neujednačeni u pogledu određivanju uvjeta i kriterija za priznavanje ovog prava, kao i u utvrđivanju iznosa naknade, što dovodi do nezadovoljstva roditelja koji ovo pravo nisu ostvarili.

g. Korisnici doplatka za djecu i djeca za koju pripada doplatka

Na temelju Zakona o doplatku za djecu („Narodne novine“, broj 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11 i 112/12) pravo na doplatku za djecu može ostvariti roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed i osoba kojoj je, na temelju rješenja nadležnog tijela za poslove socijalne skrbi, dijete povjereno na čuvanje i odgoj za svu djecu koju uzdržava, pod uvjetima utvrđenim zakonom. Korisnik doplatka za djecu može biti i punoljetno dijete bez oba roditelja koje je na redovitom školovanju.

Doplatku za djecu pripada za djecu rođenu u braku, izvan braka, za posvojenu djecu ili pastorčad, za uzdržavanu unučad i drugu djecu bez roditelja. Doplatku za djecu pripada do navršene 15. godine života djeteta, odnosno do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 15 godina života, a nakon toga ako je razlog pohađanja osnovne škole nakon 15. godine života kasniji upis u prvi razred

osnovne škole ili gubitak razreda iz zdravstvenih razloga, odnosno duže bolesti. Doplatak pripada i za dijete u srednjoj školi do završetka tog školovanja, ali najduže do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 19 godina života.

Zakon o doplatku za djecu (Narodne novine 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12) ograničava uvjete za realizaciju prava na doplatu za djecu (neprekidno prebivalište u Republici Hrvatskoj najmanje tri godine prije podnošenja zahtjeva), što je ograničavajuće i u nejednak položaj dovodi djecu koja u Republici Hrvatskoj imaju stalni boravak, tu stanuju i školuju se.

Prema važećoj odredbi čl. 10. dijete starije od 15 godina ostvaruje doplatu samo iznimno: ako pohađa OŠ, a razlog pohađanja osnovne škole je kasniji upis u prvi razred osnovne škole ili gubitak razreda iz zdravstvenih razloga, odnosno duže bolesti, i ako pohađa srednju školu.

Dakle, pravo se obustavlja djeci koja ne upišu srednju školu, odnosno djeci ponavljalacima razreda. Prema Obiteljskom zakonu obveza uzdržavanja maloljetnog djeteta od strane roditelja postoji bez obzira školuje li se dijete ili ne. S obzirom da je doplatu za djecu novčano primanje koje roditelj ili druga osoba određena Zakonom koristi radi potpore uzdržavanja i odgoja djece, držimo da bi se isto trebalo uskladiti s pravima djeteta sukladno Obiteljskom zakonu te doplatu za djecu omogućiti u situacijama kada su za to ispunjeni ostali zakonski uvjeti do 18. godine života djeteta, bez obzira na školovanje.

Ograničavajuća je i odredba čl. 14. prema kojoj doplatu za djecu ne pripada za vrijeme dok se dijete nalazi na školovanju u inozemstvu, posebice za djecu koja stanuju u pograničnim područjima te zbog blizine putuju u školu u susjednoj državi.

Izuzetak je predviđen za djecu s oštećenjem zdravlja utvrđenim prema propisima iz socijalne skrbi, za koju doplatu pripada i nakon navršene 19. godine, ali najduže do 21. godine života. Također, pravo na doplatu za djecu koja nisu završila školu u predviđenom roku zbog bolesti se produžuje i preko godina do kojih im pripada doplatu, a najduže do 21. godine života. Doplatu za djecu pripada i za vrijeme u kojem je dijete spriječeno redovito pohađati školu zbog bolesti.

Za dijete s težim oštećenjem zdravlja koje je utvrđeno prema posebnim propisima (dijete s potpunom i trajnom nesposobnosti za samostalan život i rad, težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem, težom psihičkom bolesti ili težim promjenama u zdravstvenom stanju) pripada doplatu za djecu do kraja kalendarske godine u kojoj navršava 27 godina života. Korisnicima koji su pravo na doplatu za djecu s težim oštećenjem zdravlja ostvarili do 31. prosinca 2001., to pravo pripada i nakon navršene 27. godine života djeteta, do donošenja posebnog propisa o pravima osoba s invaliditetom. Oštećenje zdravlja djeteta, na osnovi kojeg se ostvaruje doplatu po povoljnijim uvjetima, utvrđuje se nalazom i mišljenjem nadležnog tijela vještačenja.

Doplatu za djecu ne pripada korisniku za vrijeme dok se dijete nalazi na školovanju u inozemstvu osim ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno te za dijete koje je stalno smješteno u ustanovi u kojoj ima uzdržavanje na teret proračuna. Pravo na doplatu za djecu prestaje stupanjem tog djeteta u brak.

Uvjeti za stjecanje prava na doplatu: a) da podnositelj zahtjeva ima hrvatsko državljanstvo ili status stranca s odobrenim stalnim boravkom, te da ima prebivalište u Republici Hrvatskoj najmanje 3 godine prije podnošenja zahtjeva; b) da ima status azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom ili status člana njihove obitelji prema propisima o azilu, bez uvjeta u pogledu državljanstva i duljine prebivališta, odnosno stalnog boravka na području Republike Hrvatske; c) da ukupni dohodak, ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini, po članu kućanstva, mjesečno ne prelazi 50% proračunske osnovice te d) da podnositelj zahtjeva živi u kućanstvu s djetetom.

Postupak za ostvarivanje prava na doplatak za djecu pokreće se zahtjevom. Pravo na doplatak za djecu pripada od dana podnošenja zahtjeva, ako su ispunjeni uvjeti propisani za stjecanje prava na doplatak. O pravu na doplatak za djecu rješava u prvom stupnju ustrojstvena jedinica Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, prema prebivalištu, odnosno stalnom boravku podnositelja zahtjeva. O žalbi protiv prvostupanjske odluke rješava središnja ustrojstvena jedinica Zavoda. Protiv drugostupanjskog rješenja može se pokrenuti upravni spor.

Dohodovni cenzus - Pravo na doplatak za djecu stječe korisnik ako mu ukupni dohodak, ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini, po članu kućanstva mjesečno ne prelazi 50% proračunske osnovice. Ukupni dohodak kućanstva jest zbroj oporezivih dohodaka i drugih primitaka koje ostvari korisnik i članovi njegovog kućanstva. Pod oporezivim dohodcima podrazumijeva se: a) dohodak od nesamostalnog rada (plaće); b) dohodak od samostalne djelatnosti (slobodna zanimanja, djelatnost poljoprivrede i šumarstva); c) dohodak od imovine i imovinskih prava; d) dohodak od kapitala; e) dohodak od osiguranja; f) drugi primitci (mirovine ostvarene u inozemstvu, plaća ostvarena kod poslodavca za rad u inozemstvu, naknade ostvarene zbog njege i skrbi o djetetu, naknade za vrijeme privremene spriječenosti za rad, naknade zbog nezaposlenosti, naknade zbog profesionalne rehabilitacije).

Određivanje svote doplatka za djecu

Svota doplatka za djecu određuje se ovisno o visini ostvarenoga ukupnog dohotka po članu kućanstva mjesečno.

- Ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno **ne prelazi 16,33%** proračunske osnovice, korisniku pripada doplatak za djecu **u visini od 9% od proračunske osnovice** po djetetu.
- Ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno iznosi **između 16,34% i 33,66%**, od proračunske osnovice, korisniku pripada doplatak za djecu **u visini od 7,5% od proračunske osnovice** po djetetu.
- Ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno iznosi **između 33,67% i 50%**, od proračunske osnovice, korisniku pripada doplatak za djecu **u visini od 6% od proračunske osnovice** po djetetu.

Za dijete bez oba roditelja ili za dijete čija su oba roditelja nepoznata, nepoznatog prebivališta, potpuno nesposobni za samostalan život i rad ili ako im je oduzeta poslovna sposobnost, pripadajuća svota doplatka, određena prema utvrđenom cenzusu, povećava se 25%. Za dijete s jednim roditeljem ili za dijete čiji je jedan roditelj nepoznat, nepoznatog prebivališta, potpuno nesposoban za samostalan život i rad, ili ako mu je oduzeta poslovna sposobnost, pripadajuća svota doplatka, određena prema utvrđenom cenzusu, povećava se 15%. Svota doplatka za djecu uvećava se za 25% od pripadajuće svote doplatka određene prema utvrđenom dohodovnom cenzusu za dijete s oštećenjem, dok se za djecu s težim oštećenjem zdravlja pravo na doplatak za djecu ostvaruje bez obzira na visinu prihoda koji kućanstvo korisnika ostvaruje, a svota doplatka određuje se u visini od 25% od proračunske osnovice. Korisniku uz utvrđeni iznos doplatka za djecu pripada i **dodatak** (pronatalitetni dodatak) u iznosu po 500,00 kn za treće i četvrto dijete. To znači da se, uz određenu ukupnu svotu doplatka određenu rješenjem, korisniku dodaje 500,00 kn ako koristi doplatak za troje djece, odnosno 1 000,00 kn mjesečno, ako koristi doplatak za troje i više djece.

Dohodovni cenzus i svote doplatka za djecu za 2013. (od 1. 3. 2013.)

Proračunska osnovica za 2013. godinu iznosi **3.326,00 kn** (tj. ista je kao i u prethodnoj godini); **Dohodovni cenzus** (50% od proračunske osnovice) iznosi **1.663,00 kn**.

Cenzusne grupe: - **prva** - ako prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva ne prelazi 16,33% proračunske osnovice (543,14 kn); - **druga** - ako prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva prelazi 16,33% (543,14 kn), a ne prelazi 33,66% (1119,53 kn) proračunske osnovice i **treća** - ako prosječni mjesečni dohodak po članu kućanstva prelazi 33,66% (1119,53 kn), a ne prelazi 50% (1663,00 kn) proračunske osnovice.

Svote doplatka za djecu: u skladu s cenzusnim grupama određene su svote doplatka za djecu i to:

- ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno ne prelazi 543,14 kn, doplatka se određuje u svoti od **299,34 kn**
- ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno prelazi 543,14 kn, a ne prelazi 1119,53 kn, doplatka se određuje u svoti od **249,45 kn**
- ako ukupni dohodak po članu kućanstva korisnika mjesečno prelazi 1119,53 kn, a ne prelazi 1663,00 kn, doplatka se određuje u svoti od **199,56 kn**
- za dijete bez oba roditelja ili za dijete čija su oba roditelja nepoznata ili nepoznatog prebivališta ili potpuno nesposobni za samostalan život i rad ili ako im je oduzeta poslovna sposobnost, pripadajuća svota doplatka, određena prema utvrđenom cenzusu, povećava se za 25 % (**374,18 kn, 311,81 kn ili 249,45 kn**)
- za dijete s oštećenjem zdravlja, korisniku pripada doplatka za djecu u 25% većoj svoti od pripadajuće svote doplatka (**374,18 kn, 311,81 kn ili 249,45 kn**)
- za dijete bez jednog roditelja ili za dijete čiji je jedan roditelj nepoznat ili nepoznatog prebivališta ili potpuno nesposoban za samostalan život i rad ili ako mu je oduzeta poslovna sposobnost, pripadajuća svota doplatka, određena prema utvrđenom cenzusu, povećava se za 15% (**344,24 kn, 286,87 kn ili 229,49 kn**)
- za korisnike koji pravo ostvaruju prema članku 34. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, svota doplatka iznosi **374,18 kn**
- za korisnike koji ostvaruju pravo prema članku 22. Zakona o doplatku za djecu (za djecu s težim oštećenjem zdravlja) svota doplatka iznosi **831,50 kn**.

Korisnici doplatka za djecu i broj djece prema godinama (stanje: 31. prosinca)

Godina	Broj korisnika	Broj djece
2010.	213136	399477
2011.	216013	403064
2012.	212796	395771
2013.	209862	388844

Izvor: Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XI., broj 4/2013.

Prosječan broj korisnika, djece i prosječne svote doplatka za djecu

	Prosjek			
	2010.	2011.	2012.	2013.
Broj korisnika	206295	208264	206110	204941
Broj djece	390346	391836	386516	383199

Prosječna svota doplatka za djecu bez sredstava isplate za prethodne mjesece	351,27	351,29	352,03	353,46
Prosječna svota doplatka za djecu sa sredstvima isplate za prethodne mjesece	367,52	366,93	368,41	367,40

Izvor: Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XI., broj 4/2013.

i. Osiguravanje financijske potpore za stanovanje

Na temelju odredbi Zakona o socijalnoj skrbi (članak 49. do 51.) siromašnim obiteljima osigurava se pomoć za podmirenje troškova stanovanja koji podrazumijevaju najamninu, troškove komunalne naknade, električne energije, plina, grijanja, vode i drugih troškova stanovanja u skladu s posebnim propisima. Odredbama je propisano da se pomoć za podmirenje troškova stanovanja može odobriti samcu ili obitelji ako mjesečni prihod samca ili obitelji u posljednja tri mjeseca prije mjeseca u kojem je podnesen zahtjev, odnosno pokrenut postupak po službenoj dužnosti, ne prelazi visinu iznosa pomoći za uzdržavanje utvrđenih prema članku 33. Zakona te ukoliko ne koriste stan koji je po svojim obilježjima iznad obilježja potrebnih za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca ili obitelji iz članka 38. stavka 2. ovoga Zakona. Sredstva za ovu potrebu osigurava jedinica lokalne samouprave mjesečno na način da se obitelji ili samcu odobri pomoć do iznosa polovice sredstava potrebnih za uzdržavanje samca ili obitelji utvrđenih prema članku 33. ovoga Zakona. Pored toga samcu ili obitelji koja se grije na drva može se, jednom godišnje, osigurati 3 m³ drva ili se može odobriti novčani iznos za podmirenje tog troška u visini koju odlukom odredi nadležna jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno Grad Zagreb.

Pomoć za podmirenje troškova stanovanja može se odobriti i do iznosa sredstava iz članka 33. ovoga Zakona ako se po ocjeni centra za socijalnu skrb samo na taj način može izbjeći odvajanje djece od roditelja.

VI. ČLANAK 17. - PRAVO DJECE I MLADEŽI NA SOCIJALNU, PRAVNU I EKONOMSKU ZAŠTITU

Radi osiguranja djelotvorne primjene prava djece i mladeži na odrastanje u sredini povoljnija puni procvat njihove ličnosti i razvitak njihovih fizičkih i mentalnih sposobnosti, stranke se obvezuju poduzeti, bilo neposredno bilo u suradnji s javnim i privatnim organizacijama, sve potrebne i odgovarajuće mjere usmjerene na to da:

- 1a. osiguraju djeci i mladeži, vodeći računa o pravima i obvezama roditelja, skrb, pomoć, obrazovanje i obuku koja im je potrebna, posebno predviđajući uspostavljanje ili*

održavanje institucija ili usluga prikladnih i dostatnih za ostvarenje toga cilja;

1b. zaštite djecu i mladež protiv zanemarivanja, nasilja ili iskorištavanja;

1c. osiguraju zaštitu i posebnu pomoć države djetetu ili mladoj osobi privremeno ili definitivno lišenoj obiteljske podrške;

2. osiguraju djeci i mladeži besplatno osnovno i srednje obrazovanje, te da potiču njihovo redovito pohađanje škole.

Članak 17. stavak 1. a. - osiguravanje djeci i mladeži odgovarajuće skrbi i pomoći

Obiteljskim zakonom („Narodne novine“, broj: 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11 i 25/13) su uređena prava i dužnosti u odnosima roditelja i djece te roditeljska skrb. Dijete ima pravo na skrb za zdravlje i život, na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren svojim tjelesnim, umnim i osjećajnim potrebama. Dijete ima pravo na život sa svojim roditeljima, u skladu sa svojom dobrobiti. Ako živi odvojeno od jednog ili oba roditelja, dijete ima pravo na susrete i druženje s roditeljima. Također, dijete ima pravo na izbor obrazovanja i zanimanja i pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti. Roditelji i ostali članovi obitelji ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom ni tjelesnom nasilju, odnosno zlostavljanju.

U svrhu zaštite svojih prava dijete ima pravo tražiti zaštitu pred nadležnim tijelima koja su o tome dužna obavijestiti centar za socijalnu skrb. Dijete ima pravo na posebnog skrbnika kojeg imenuje centar za socijalnu skrb za slučajeve kad o povredi djetetovog prava odlučuje drugo tijelo, a sud kad je donošenje odluke o djetetovom pravu u nadležnosti centra za socijalnu skrb. U postupcima u kojima se odlučuje o nekom djetetovom pravu ili interesu, dijete ima pravo na prikladan način saznati važne okolnosti slučaja, dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja.

Dijete je dužno poštovati svoje roditelje i pomagati im, te biti obzirno prema članovima obitelji. Roditeljsku skrb čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, s ciljem zaštite dobrobiti djeteta, osobnih i imovinskih interesa. Roditelj se ne može odreći roditeljske skrbi i dužan je skrbiti o životu i zdravlju djeteta i omogućiti mu korištenje mjera za unaprjeđenje, čuvanje i vraćanje zdravlja, sukladno propisima iz područja zdravstva i zahtjevima medicinske znanosti. Roditelji su dužni brinuti se o redovitom obveznom školovanju djeteta, a roditelj je dužan štiti dijete od ponižavajućih postupaka i tjelesnog kažnjavanja drugih osoba. Roditelji imaju dužnost i pravo odgajati dijete kao slobodnu, humanu, domoljubnu, moralnu, marljivu, osjećajnu i odgovornu osobu, poštujući načela ravnopravnosti spolova, kako bi bila pripremljena za skladan obiteljski i društveni život s pozitivnim odnosom prema prirodi. Odgoj djeteta mora biti u skladu s njegovom dobi i zrelosti, te s pravom djeteta na slobodu savjesti, vjerskog i drugog uvjerenja. Uzdržavanje djeteta dužnost je i pravo roditelja. Roditeljska skrb može se ograničiti ili oduzeti samo odlukom nadležnih tijela iz razloga i na način propisan ovim Zakonom.

Bez obzira žive li roditelji zajedno ili odvojeno dužni su ravnopravno, zajednički i sporazumno skrbiti o djetetu. Zakonom je propisano postupanje u odnosu na obveze i prava roditelja ukoliko roditelji ne žive zajedno. Tako je određeno da ako roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, sud će odlučiti s kojim će roditeljem dijete živjeti te odrediti način i vrijeme susreta i druženja djeteta s drugim roditeljem. Ako se roditelji ne mogu sporazumjeti o ostvarivanju sadržaja roditeljske skrbi ili o ostvarivanju djetetovih prava, sud će na prijedlog roditelja, centra za socijalnu skrb prebivališta djeteta ili djeteta donijeti odluku radi zaštite dobrobiti djeteta. Sud će na prijedlog roditelja, djeteta ili centra za socijalnu skrb, ako to zahtijevaju bitno promijenjene okolnosti, donijeti novu odluku s kojim će roditeljem dijete živjeti te o susretima i druženju djeteta s drugim roditeljem, a po potrebi i o drugim sadržajima roditeljske skrbi.

Centar za socijalnu skrb će odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana saznanja da su oba roditelja odsutna, spriječena ili iz zdravstvenih ili sličnih razloga nesposobna skrbiti o djetetu, a nisu ga povjerili na čuvanje i odgoj osobi koja ispunjava propisane pretpostavke za skrbnika, povjeriti dijete i bez pristanka roditelja na čuvanje i odgoj drugoj osobi, domu za djecu ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi. Odluka može trajati najduže 60 dana, nakon čega će centar za socijalnu skrb, ako okolnosti zbog kojih je donesena privremena odluka o skrbi za dijete i dalje traju, predložiti sudu da donese mjeru za zaštitu dobrobiti djeteta i imenovati djetetu skrbnika.

Oba roditelja ili roditelj koji sam skrbi o djetetu mogu čuvanje i odgoj djeteta privremeno povjeriti osobi koja ispunjava pretpostavke propisane za skrbnika, a ustanovi socijalne skrbi ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi samo uz odluku centra za socijalnu skrb. Ako roditelj s kojim je dijete živjelo umre, sud će u izvan parničnom postupku na prijedlog drugog roditelja, djeteta ili centra za socijalnu skrb bez odgode odlučiti o daljnjoj skrbi o djetetu. Ako se dijete nalazi bez pravne osnove kod druge osobe, koja odbija predati dijete, sud će na prijedlog roditelja, djeteta ili centra za socijalnu skrb, bez odgode odlučiti o oduzimanju djeteta takvoj osobi.

Članak 17. stavak 1. b. - mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

U svrhu zaštite prava i dobrobiti djeteta svatko je dužan obavijestiti centar za socijalnu skrb o kršenju djetetovih prava, a posebice o svim oblicima tjelesnog ili duševnog nasilja, spolne zloporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djeteta. Centar za socijalnu skrb je dužan odmah po primitku obavijesti ispitati slučaj i poduzeti mjere za zaštitu djetetovih prava.

Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta su u nadležnosti centra za socijalnu skrb i suda. Centar za socijalnu skrb može izreći mjeru upozorenja roditelju na pogreške i propuste u skrbi i odgoju djeteta i pomoći im da te pogreške i propuste uklone, a može ih uputiti u savjetovalište ili školu za roditelje.

Centar za socijalnu skrb može odrediti mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi kad su pogreške i propusti u skrbi o djetetu viševrsni ili učestali ili kad je roditeljima potrebna posebna pomoć u odgoju djeteta. Odlukom o nadzoru odredit će se program nadzora nad roditeljima i djetetom te imenovati osoba koja će program provoditi. Program nadzora može sadržavati upućivanje djeteta u dom za djecu u poludnevni ili dnevni smještaj, upućivanje roditelja i djeteta u zdravstvene i druge ustanove radi liječenja i druge stručne pomoći.

Sud može roditelju koji u većoj mjeri zanemaruje podizanje i odgoj djeteta ili postoji opasnost za pravilno podizanje djeteta, oduzeti pravo da živi sa svojim djetetom i odgaja ga te će dijete povjeriti na čuvanje i odgoj drugoj osobi, ustanovi ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi.

Dijete se štiti i od ponašanja roditelja koji nisu pravodobno obavijestili nadležni centar za socijalnu skrb ili nisu sami poduzeli ništa za zaštitu djeteta od postupaka koje počinu drugi roditelj ili članovi obiteljske zajednice, te će se i njima izreći mjera oduzimanja prava da živi sa svojim djetetom i odgaja ga.

Sud može dijete kod kojeg je došlo do poremećaja u ponašanju povjeriti ustanovi socijalne skrbi na čuvanje i odgoj, ako roditelji nisu u mogućnosti valjano odgajati dijete.

Sud može roditelja koji zlorabi ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava, lišiti prava na roditeljsku skrb. Pravo na roditeljsku skrb može se vratiti odlukom suda kad prestanu razlozi zbog kojih je to pravo oduzeto.

Sud može odrediti mjere zabrane neovlaštenog približavanja djetetu roditelju ili članovima obitelji koji ne živi s djetetom.

Zakonom se štite i interesi djeteta u pogledu imovinsko pravnih poslova, a centar za socijalnu skrb može u svako doba zahtijevati od roditelja polaganje računa o upravljanju djetetovom imovinom te o prihodima koje dijete ili obitelj ostvaruje za potrebe djeteta na temelju posebnih propisa.

Odredbama zakona uređena su i pitanja prestanka roditeljske skrbi, skrbništva, posvojenja i uzdržavanja.

Članak 17. stavak 1. c. – osiguravanje djece i mladeži privremenu pomoć države

Odredbom članka 55. stavka 1. i članka 56. stavka 1. i 2. Zakona o socijalnoj skrbi propisano je pravo na jednokratnu pomoć koja se priznaje samcu ili obitelji koja zbog trenutačnih materijalnih teškoća nije u mogućnosti podmiriti neke osnovne životne potrebe, a koje su primjerice nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta. Jednokratna pomoć priznaje se do iznosa koji je vezan uz potrebu, a ako je iznos potrebe pomoći veći od peterostrukog iznosa osnovice, odnosno veći od 2.500,00 kn, centar za socijalnu skrb dužan je pribaviti prethodnu suglasnost ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Osnovicu na temelju koje se utvrđuje visina pomoći za uzdržavanje utvrđuje Vlada Republike Hrvatske (članak 32. Zakona o socijalnoj skrbi) i iznosi 500,00 kn.

Odredbom članka 95. stavka 1., 2. i 3. Zakona o socijalnoj skrbi propisano je da se usluga smještaja priznaje djeci bez roditelja, djeci koju roditelji zanemaruju ili zlorabe svoje roditeljske dužnosti, djeci i mlađim punoljetnicima s problemima u ponašanju ili kad je to iz drugih razloga u interesu djece ili mlađih punoljetnih osoba. Usluga smještaja priznaje se i djetetu čiji roditelji zbog bolesti ili neriješenog stambenog pitanja ili drugih životnih nedaća nisu u mogućnosti privremeno brinuti o djetetu, kao i djeci i odraslima žrtvama obiteljskog nasilja i žrtvama trgovanja ljudima.

Odredbom članka 97. Zakona o socijalnoj skrbi usluga smještaja priznaje se trudnici 3 mjeseca prije poroda ili roditelju s djetetom do 6 mjeseci, a iznimno ako je to u interesu djeteta do godine dana života djeteta koji nema stana, odnosno koji nema osiguran smještaj ili zbog poremećenih odnosa u obitelji ne može ostati s djetetom u obiteljskom domu. Također, usluga smještaja priznaje se osobama s tjelesnim, intelektualnim ili osjetilnim oštećenjem kad je to najsvrhovitije radi njihova čuvanja i odgoja, školovanja, osposobljavanja ili psihosocijalne rehabilitacije te drugih razloga zbog kojih se skrb o toj osobi, privremeno ili trajno, ne može osigurati na drugi način, i to u obliku i na način koji odgovara njihovoj dobi, vrsti i stupnju njihova oštećenja.

Zakonom su također propisane i potpore za obrazovanje u obliku potpore za troškove smještaja u učeničkom domu, potpore za troškove prijevoza, za školske udžbenike te za redovito studiranje (članci od 60. do 64. Zakona o socijalnoj skrbi). Ovim se potporama pomaže djeci iz siromašnih obitelji, djeci s teškoćama u razvoju, kao i djeci – redovnim studentima koja su korisnici prava na smještaj, a nastavljaju svoje redovno školovanje/studiranje.

Uzdržavanje djece propisano je Obiteljskim zakonom na način da su roditelji dužni uzdržavati maloljetno dijete odnosno podredno su ga dužni uzdržavati baka i djed po roditelju koji ne uzdržava dijete.

Odredbom članka 352. Obiteljskog zakona propisano je pravo na privremeno uzdržavanje koje se priznaje djetetu čiji roditelj ne udovoljava obvezi uzdržavanja na temelju pravomoćne odluke suda, privremene mjere radi uzdržavanja ili sklopljene nagodbe dulje od šest mjeseci. Privremeno uzdržavanje priznaje se u iznosu od 50% zakonskog minimuma uzdržavanja koje se određuje svake godine u postotku od prosječne mjesečne isplaćene neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske za proteklu godinu, a isplaćuje se u ukupnom trajanju od najdulje tri godine.

Posvojenje

Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravne zaštite djece koji djetetu omogućuje odrastanje i odgoj u sigurnom obiteljskom okruženju, a posvojiteljima omogućuje roditeljstvo.

Posvojenje se zasniva ako je u interesu djeteta. Dijete koje je navršilo dvanaest godina daje svoj pristanak na posvojenje.

Posvojenjem posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb prema posvojenom djetetu.

Posvojenjem nastaje neraskidiv odnos srodstva između posvojitelja i posvojenika te sva prava i dužnosti koje iz toga proizlaze. Osobe koje žele posvojiti dijete moraju ispunjavati zakonske pretpostavke za posvojenje, a od centra za socijalnu skrb izdano mišljenje o podobnosti za posvojenje.

Posvojitelj izuzetno može biti stranac, kada se posvojenje može zasnovati samo uz prethodno odobrenje ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi.

Udomiteljstvo

Udomiteljstvo je djelatnost socijalne skrbi uređena Zakonom o udomiteljstvu („Narodne novine“, broj 90/11 i 78/12) koju obavljaju fizičke osobe - udomitelji.

Udomiteljstvo je oblik izvaninstitucijske skrbi u obiteljskom okruženju kojim se djetetu ili odrasloj osobi pruža briga primjerena njenoj dobi i potrebama. Svrha udomiteljstva je omogućiti djetetu odrastanje u zamjenskoj obitelji, a drugim osobama primjereno zbrinjavanje.

Udomiteljstvom se može baviti obitelj koja ima izdanu dozvolu (licencu) za obavljanje udomiteljstva za određen broj i vrstu korisnika, koju izdaje centar za socijalnu skrb.

Domovi za djecu

Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi su djeca do 18. godine života koja nemaju roditelje, roditelji su ih napustili ili je roditeljima oduzeto roditeljsko pravo. Zaštita djece bez roditeljske skrbi osigurava se kroz institut skrbništva kojim se nadomještava roditeljska skrb. Skrbništvo obavljaju centar za socijalnu skrb, skrbnik i poseban skrbnik. Skrbnik djeteta dužan je kao roditelj brinuti se o djetetovim pravima, a osobito o njegovom zdravlju, odgoju i obrazovanju.

Nakon što dijete navrši 18 godina, temeljem Zakona o socijalnoj skrbi omogućuje mu se boravak u domu i pomoć u osamostaljivanju do navršavanja 21. godine života. Djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi pružaju se smještaj, stručna podrška i sigurnost te izobrazba neophodna za slobodan razvoj ličnosti u domovima za djecu.

Domovi za djecu osiguravaju stalni, tjedni i privremeni smještaj ili cjelodnevni i poludnevni boravak te brinu o odgoju, obrazovanju, školovanju, zdravlju i svim drugim potrebama svakog pojedinog djeteta. Također, stručni radnici domova za djecu intenzivno surađuju s centrima za socijalnu skrb u cilju skraćivanja boravka djece u instituciji te osiguranja odrastanja u obiteljskom okruženju. U tom smislu stručni radnici doma pružaju stručnu podršku udomiteljima i surađuju u postupcima posvojenja djece. Stručni radnici domova za djecu poduzimaju mjere za povratak u biološku obitelj u svim situacijama kada se postigne uspjeh u prevladavanju teškoća koje su uvjetovale smještaj djeteta u dom za djecu.

Ukoliko povratak u biološku obitelj nije moguće ostvariti, stručni radnici doma, uz podršku centara za socijalnu skrb i lokalne zajednice, pripremaju mladu osobu za samostalan život nakon izlaska iz doma za djecu. Većina domova za djecu organizira *stambene zajednice* koje djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi (u dobi od 16. – 21. godine) pružaju priliku i mogućnost samostalnog stanovanja, uz podršku odgajatelja i ostalih stručnih radnika.

Djeca s problemima u ponašanju su djeca čije je ponašanje znatno različito od opće prihvaćenih socijalnih i kulturnih te zakonom definiranih normi ponašanja, a kojima dijete dovodi u opasnost sebe i/ili dobrobit drugih osoba ili skupina. Posljedice tog ponašanja su brojne i negativne (napuštanje škole, bježanje od kuće, skitnja, samoozljeđivanje, činjenje prekršaja i kaznenih djela, eksperimentiranje i konzumiranje sredstava ovisnosti i dr.) i zahtijevaju reakciju specijaliziranih stručnjaka i institucija, u pravilu iz više resora istovremeno (socijalna skrb, odgoj i obrazovanje pravosuđe, policija, zdravstvo).

Djeci i mladima u dobi od 7. - 21. godine s poremećajima u ponašanju u domovima za odgoj djece i mladeži i odgojnim domovima pružaju se različiti oblici brige i podrške: briga o odgoju, obrazovanju, školovanju, zdravlju i svim drugim potrebama svakog pojedinog djeteta, savjetodavni

rad i podrška roditeljima, dijagnostička obrada te izvršenje sudskih odgojnih mjera (Zakon o sudovima za mladež (Narodne novine 84/11), Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (NN 153/09), Pravilnik o načinu izvršavanja odgojnih mjera posebne obveze, upućivanje u disciplinski centar, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u odgojnu ustanovu i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu (Narodne novine 141/11 i 21/12).

Obrazovanje djece pripadnika romske nacionalne manjine

Iako su učinjeni pomaci u dostupnosti odgoja i obrazovanja za djecu pripadnike romske nacionalne manjine, još uvijek je obrazovna segregacija zastupljena u odgojno-obrazovnoj praksi romske djece. Praksa obrazovne segregacije najizraženija je u područjima gdje postoje velika romska naselja te su odgojno-obrazovne institucije smještene unutar njih. Posljedice obrazovne segregacije često se očituju u sniženoj kvaliteti poučavanja, izolaciji djece pripadnika romske nacionalne manjine te usporenom razvoju lokalne zajednice.

Stajalište je pravobraniteljice za djecu da su mjere obrazovne politike nedovoljno usmjerene na ostvarivanje kratkoročnih planova koji će donijeti izravne promjene na život djece pripadnika romske nacionalne manjine, poput primjerice osiguravanja produženog boravka, romskih pomagača, udžbenika na romskom jeziku ili podrške romskim učenicima za pronalazak poslodavaca za pohađanje praktičnog djela nastave u srednjim školama.

Za kvalitetnu integraciju potrebno je uvođenje obvezatnog besplatnog dvogodišnjeg programa predškole za svu djecu pripadnike romske nacionalne manjine. Potrebno je uložiti više napora u izgradnju veza između pružatelja usluga i romskih obitelji, prvenstveno socijalnih radnika. Također je u vrtićima i školama potrebno uložiti više napora za senzibiliziranje većinskog stanovništva (djece vršnjaka i njihovih roditelja). Mjere Akcijskog plana desetljeća za uključivanje Roma za 2011. i 2012. godinu potrebno je ujednačeno usmjeriti na sve županije u kojima žive djeca pripadnici romske nacionalne manjine.

Uočen je i problem nedovoljnog aktiviteta škola u prijavljivanju roditelja koji ne vode brigu o redovitom pohađanju nastave i izvršavanju školskih obveza. Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona, uredi državne uprave ne podnose više optužne prijedloge Prekršajnim sudovima, već su obvezni prije pokretanja prekršajnog postupka protiv počinitelja prekršaja izdati prekršajni nalog (obavezni prekršajni nalog) za prekršaj propisan zakonom za koji je kao kazna propisana samo novčana kazna do 5.000,00 kuna za fizičku osobu. Kao problem u izricanju kazne, uredi državne uprave navode nejasnoće u primjeni zakona koje se odnose na način izricanja novčane kazne kada jedan roditelj zanemaruje svoju roditeljsku obvezu za više djece. Također je uočen problem osiguravanja tumača od strane ureda državne uprave ako osoba ne razumije jezik na kojem se vodi postupak.

Maloljetni počinitelji

RH je izvijestila UN Odbor za prava djeteta o odgojnim mjerama temeljem Zakona o sudovima za mladež te između ostalog navela da se izvršavaju u malim domskim jedinicama u kojima se provode obrazovne, radne i druge aktivnosti.

U sustavu socijalne skrbi postoje odgojni domovi koji su manjeg kapaciteta i s manje štićenika gdje su smještajni uvjeti uglavnom dobri, no postoji niz problema u tretmanskim uvjetima zbog kojih

je provođenje odgojnih mjera često neučinkovito. Tretmanski uvjeti nisu odgovarajući te je potrebna bolja i kontinuirana edukacija i supervizija odgojnog osoblja, promjena učinkovitijih korektivnih programa u radu s djecom te jasniji kriteriji u poštivanju i održavanju pravila.

U sustavu pravosuđa postoji ustanova za izvršenje odgojne mjere strožeg, zatvorenog karaktera koja je velika institucija s puno štićenika. Budući da rezultati izvršenja ove odgojne mjere ukazuju na njezinu neučinkovitost nužno je osigurati smještaj djece u više manjih jedinica, kao i osigurati bolje smještajne uvjete, preseljenje institucije u naseljeno mjesto budući da je postojeća ustanova izolirana u šumi, kao i poboljšanje odgojnih programa i bolje strukturiranje slobodnog vremena.

Nadalje, RH je izvijestila da istražni zatvor (pritvor) za maloljetnike može trajati najdulje tri mjeseca. No, to se odnosi samo na vrijeme do podizanja optužnog akta (za maloljetnike je to prijedlog za izricanje odgojne mjere ili kažnjavanje), a nakon toga može trajati do pola vremena koje propisuje kazneni zakon za odrasle, ovisno o slučaju i odredbama materijalnog kaznenog zakonodavstva. U praksi maloljetnici borave u istražnom zatvoru i do godinu dana i za to vrijeme nisu obuhvaćeni školovanjem, radnim aktivnostima niti tretmanom. Stoga je potrebno zakonom regulirati maksimalno trajanje pritvora za maloljetnike na ukupno tri mjeseca.

Unatoč odluci Ministarstva pravosuđa o određivanju posebnih soba za maloljetnike u istražnom zatvoru, oni povremeno još uvijek borave u sobama s odraslim osobama što se obrazlaže u zaštiti interesa maloljetnika i nepostojanjem opasnosti od štetnog utjecaja. No, riječ je zapravo o nedostatku prostora u zatvorima zbog čega se nerijetko stavljaju zajedno maloljetne i punoljetne osobe, uz formalno odobrenje nadležnog suca za mladež i preispitivanje podobnosti odraslih zatvorenika od strane djelatnika zatvora. Zatvorene zavodske ustanove u kojima bi maloljetnici prema odredbama Zakona o sudovima za mladež trebali izvršavati istražni zatvor još uvijek nisu ustrojene.